

FINALNA ANALIZA SITUACIJE

ANALIZA SITUACIJE SOCIO TIMA

Na osnovu prikupljenih podataka, anketa i intervjuja SOCIO-tim daje sledeću analizu situacije iz domena problematike kojom se bavio:

Broj korisnika MOP-a iz godine u godinu raste od 2000. god. kada je bilo 480 nosioca prava do novembra 2004. god. kada je 520 nosioca prava. 2003. god. je bilo 486 nosioca prava, od toga 1280 članova porodice (oko 320 dece školskog uzrasta).Na osnovu ankete koja je urađena na populaciji od 50. dece a tiče se socijalizacije dece korisnika MOP-a na uzrastu osnovnoškolskom i srednješkolskom(svi pohađaju školu) došlo se do sledećih zaključaka: vannastavne aktivnosti dece školskog uzrasta su veoma slabe.Osim sadržaja koje nudi škola, deca ne idu u pozorište (52% ispitanika), ne pohađaju kurseve stranog jezika (96%), iako je 78% odgovorilo da želi da pohađa kurseve stranog jezika; kao i da nauči rad na kompjuteru(96%). Imajući u vidu da je anketa sprovedena kod dece iz urbanog romskog naselja koja pohađaju školu, situacija kod romske dece u ruralnim sredinama i udaljenim gradskim naseljima je što se tiče socijalizacije i vannastavnih aktivnosti veoma negativna.

Indikator koji će se u daljem periodu pratiti je stepen socijalizacije i vannastavnih aktivnosti.

Broj dece na porodičnom smeštaju je u periodu2003/04. god. bio 17 a u poslednja tri meseca je smešteno još 4 deteta u hraniteljske porodice,58.8% je uzrasta 7-14 god. U polnoj strukturi domonantnija je kategorija dece muškog pola (64.7%) u odnosu na ženski(35.3%). Dužina boravka dece kreće se od 1-15 god. Što se tiče obrazovanja sva deca uglavnom završavaju osnovnu ili srednju školu. Podaci o zdravstvenom stanju govore da je većina dece (58.8%) dobrog zdravlja, da 41.2% ima smetnje u psihofizičkom razvoju, ali imaju obezbeđenu zdravstvenu zaštitu. Indikator koji se ovde može pratiti je stepen obrazovanja.

Broj dece pod starateljstvom je 22 uglavnom osnovnoškolskog i srednješkolskog uzrasta. Problem koji se ovde javlja je uglavnom nedostatak novca, naročito za nastavak školovanja, te je uglavnom nivo obrazovanja srednjoškolski. Takođe veoma često ova deca ostaju bez jednog ili oba staratelja, jer uglavnom su staratelji baba ili deda.

Broj dece bez roditeljskog staranja smeštenih u institucije je 15. Taj broj će opadati u narednom periodu sobzirom na razvijen oblik zaštite hraniteljstva. U institucije se smeštaju samo problematična deca(sa izraženim asocijalnim ponašanjem koja nisu za porodični smeštaj).

Što se tiče maloletnog prestupništva podneto je 25 zahteva za pokretanje krivičnog postupka i 4 rešenja o nepokretanju postupka.

Indikatori koji se ovde moraju pratiti u narednom periodu su broj izvršenih krivičnih dela kao i težina krivičnih dela i starosna struktura i pol počinioaca. Sobzirom da je ova pojava u opadanju tu se ne očekuju neke značajnije promene.

Što se tiče zlostavljanja i zanemarivanja u 8 slučajeva je bilo zanemarivanja a u 3 zlostavljanja. Smatramo da približno stalan broj ove pojave ni izdaleka ne odgovara ovoj brojci. Takođe u daljem periodu putem animiranja javnosti, prevazilaženja predrasuda i nalaženja efikasnijih rešenja verovatno će se broj uvećavati. Indikatori koje ovde treba pratiti su: broj zlostavljene i zanemarivane dece, uzrast i pol.

Društvo za pomoć MNRL iz Pirota je socijalno-humanitarna organizacija čiji je osnovni cilj društvena zaštita lica ometenih u razvoju, a pre svega zaštita ovakve dece. Od svog formiranja do danas kategorisano je ukupno preko 3000 MNR lica sa teritorije naše opštine.

Na evidenciji društva nalazi se 289 deteta odnosno lica mlađih od 18 godina mentalno zaostala ili sa kombinovanim smetnjama, gde pored retardacije kod dece prisutna i cerebralna paraliza, autizam, DOWN sindrom što po stepenu oštećenja izgleda ovako:

- laka MNRL.....	170
- umerena MNRL.....	37
- teža MNRL.....	23
- teška MNRL.....	11
- lica sa kombinovanim smetnjama.....	48
- svega.....	289

Od svih ovih lica, jedino su njih 170(laka MNRL), uklopljena u društveni život budući da pohađaju škole po specijalnom programu. Za ostala lica, koja zbog svog hendikepa nisu u stanju da pohađaju čak i specijalne škole Društvo je izrazilo želju za izradu plana za otvaranje jednog

HENDIKEP CENTRA, u kome bi se ovakva lica socijalizovala za jedan normalan život i rad u svojoj sredini.

Polazeći od svog osnovnog cilja, Društvo je izradilo i sprovelo jednu anketu među porodicama sa MNRL decom, rukovodeći se sledećim indikatorima:

- broj porodica sa MNRL decom
- broj dece sa smetnjama u razvoju
- materijalno stanje porodice
- zdravstveno stanje dece
- da li je dete ranije boravilo u nekoj ustanovi socijalne zaštite
- da li je dete ranije pohađalo školu
- da li su roditelji za otvaranje HENDIKEP CENTRA

Nakon završetka ankete rezultati su pokazali pored ostalog da su 100% anketiranih porodica za otvaranje jednog takvog centra, dok se 45% porodica nalazi u teškom materijalnom stanju.

Pored navedenog prioritet je i:

- formiranje zaštitne radionice za ovu decu u kojoj bi sa preostalim psiho-fizičkim mogućnostima pokušala da se radno okupiraju kako bi se brže uklopila u zdravu sredinu
- popisivanje svih porodica sa MNRL decom na teritoriji naše opštine, formiranje njihovih socijalnih karata i stvaranje kvalitetne baze podataka, kako pojedinačno o svakom licu, tako i o njihovim porodicama a sve u cilju boljeg tretmana mentalno retardirane dece i njihovih porodica.

ANALIZA STANJA DECE SPECIJALNE OSNOVNE ŠKOLE MLADOST

Istraživanje: Analiza potreba dece lako ometene u razvoju koja su obuhvaćena specijalnim obrazovanjem

Način istraživanja: Korišćenje podataka psihologa škole, upitnik za roditelje, učenike i nastavnike

Ciljna grupa: Učenici škole „ Mladost „, njihovi roditelji i nastavnici

Uzorak: 110 učenika, 102 roditelja, 25 nastavnika

Indikatori:

- Broj učenika ŠOSO „ Mladost,, po polu i nacionalnoj pripadnosti
- Socio-ekonomski status porodica učenika
- Pohađanje predškolske ustanove
- Motivisanost za školovanje
- Stepenn zadovoljstva učenika i roditelja školom
- Prihvaćenost lako ometene dece od strane šire društvene zajednice
- Procentualni odnos dece koja žele da nastave i završavaju srednje obrazovanje
- Zainteresovanost za zapošljavanje

Cilj: Ustanoviti broj učenika ŠOSO „ Mladost,, njihov socio-ekonomski status, motivisanost za školovanje, prihvaćenost od strane šire društvene zajednice i stepenn zadovoljstva školom.

U ŠOSO „ Mladost „, ukupan broj učenika je 170. Od toga u osnovnoj školi je 125 učenika a u srednjoj 45. Anketirano je 110 učenika, 102 roditelja, 25 nastavnika.

Upitnikom za učenike dobijeni su sledeći podaci: od 110 anketiranih učenika 34% su devojčice, 66% su dečaci, 30% je Srba i 70% su Romi i ostale nacionalne manjine. Pre polaska u školu 43% je pohađalo predškolsku ustanovu, 57% nije, što ukazuje na potrebu za većim obuhvatom lako ometene dece predškolskim obrazovanjem i otvaranjem razvojnih grupa. Najveći procenat dece 38% došao je u ŠOSO „ Mladost „, u V razredu, što je po mišljenju nastavnika kasno jer bi sigurno bili bolji rezultati da su deca došla ranije. Socio-ekonomsko stanje učenika i njihovih porodica je veoma loše jer je oko 67% roditelja nezapošljeno i nemaju sigurne i redovne izvore prihoda a i onih 33% koji su zapošljeni ne primaju redovno platu. U nepotpunoj porodici ili kod staratelja živi 17% učenika, 52% učenika živi u porodici koja broji 5 i više članova, 40% je bez svog krova nad glavom a 66% živi u jednoj ili dve sobe. Ovakvo socio-ekonomsko stanje učenika neminovno se odražava na školovanje i sve ostale oblasti života. Od 15-20% učenika neredovno pohađa nastavu što potvrđuju njihovi odgovori na pitanje da li vole da idu u školu (80% voli, 7% ne voli, 13% kako kad). Kao razlog

neredovnog pohađanja nastave navode, u najvećem procentu da ih mrzi iz različitih razloga. Roditelji u 50% slučajeva ne znaju razlog a ostali smatraju da zbog lošeg materijalnog stanja i prevoza deca neredovno dolaze u školu, dok nastavnici smatraju(84%) da je glavni razlog nepohađanja nastave nezainteresovanost roditelja i učenika. Po mišljenju nastavnika, učenici bi redovnije dolazili u školu kada bi se škola opremila modernijim nastavnim sredstvima i kada bi se dogradila fiskulturna sala i radionice za izvođenje praktične nastave. Slično mišljenje imaju i učenici i njihovi roditelji koji su na pitanje šta bi promenili u školi u najvećem procentu naveli bolju opremljenost škole, izgradnju sale i radionice i veći broj zanimanja u srednjoj školi. Nije zanemarljiv procenat ni onih koji misle da bi se putem donacija u vidu besplatne užine, pomoći u odeći i obući i sredstvima za higijenu povećala motivisanost za redovnijim pohađanjem nastave. 80% učenika i 90% roditelja je zadovoljno školom a ostali nisu. Ono što se učenicima ne sviđa u školi je ponašanje drugova i drugarica 70% a 80% roditelja kaže da im se ne sviđa odnos učenika drugih škola i drugih prema učenicima škole „ Mladost „. 30% učenika i 16% roditelja smatra da učenici ŠOSO „ Mladost „, nisu prihvaćeni od strane učenika redovnih škola a 72% nastavnika misli da prihvaćenost može biti i bolja. Razlozi neprihvatanja roditelji vide u izbegavanju druge dece, nacionalnoj netrpeljivosti i zabranama roditelja druge dece da se druže sa učenicima škole „ Mladost „. Predlog nastavnika za bolju prihvaćenost učenika je u zajedničkim aktivnostima, međusobnim školskim posetama, edukaciji učenika, nastavnika redovnih škola i šire društvene zajednice i uticanje na javnost putem medija.

Velika većina roditelja i učenika žele da nastave školovanje u srednjoj školi a oni koji ne žele kao razlog navode da nemaju uslove ili nemaju poverenje bilo u svoju decu bilo u školski sistem. Što se tiče zapošljavanja svršenih učenika škole „ Mladost „, 94% učenika bi voleli da se zaposle dok roditelji (58%) očekuju da se njihova deca zaposle u nekom preduzeću, 38% smatra da neće lako doći do posla zbog loše situacije u društvu, malog broja zanimanja koje se nude u školi i lošeg mišljenja o školi „ Mladost „. Predlog nastavnika za veću zapošljenost svršenih učenika škole „ Mladost „, su: otvaranje zaštitnih radionica, veća saradnja škole sa tržištem rada, lokalnom samoupravom, preduzećima u gradu i društvom za pomoć MNRL.

Iz ovih anketa se može zaključiti da su potrebe dece lako ometene u razvoju sledeće:

- uključivanje sve dece u predškolsko obrazovanje otvaranjem predškolske razvojne grupe
- poboljšanje socio-ekonomskog statusa u smislu besplatne užine za sve učenike, pomoć u obući, odeći, sredstvima za higijenu, udžbenicima i školskom priboru
- bolja opremljenost škole modernijim nastavnim sredstvima
- više vannastavnih aktivnosti i međuškolskih poseta i druženja
- izgradnja fiskulturne sale i radionice za praktičnu nastavu
- izgradnja zaštitnih radionica na nivou grada
- edukacija šire društvene zajednice o deci lako ometenoj u razvoju.

Istraživanje: Analiza potreba hendikepirane dece koja nisu obuhvaćena ni jednim vidom vaspitanja i obrazovanja.

Način istraživanja: Anketiranje roditelja

Ciljna grupa: Deca sa hendikepom do 18 godina

Uzorak: 52

Indikatori: Socio-ekonomsko stanje porodice sa hendikepiranim detetom

Prihvaćenost deteta sa hendikepom u porodici i okruženju

Obuhvaćenost dece rehabilitacionim tretmanom

Broj dece kojoj je potreban dnevni boravak

Broj dece kojoj je potrebna kućna poseta i druženje sa vršnjacima bez hendikepa

Broj dece kojoj je potreban prihvrat na određeno vreme

Broj porodica koje su korisnici programa podrške za brigu o detetu

Cilj: Identifikovati broj porodica sa hendikepiranim detetom kojima je potrebno pružiti pomoć u podizanju deteta

Do tačnih podataka o broju hendikepirane dece i broju po vrsti hendikepa nis mo došli jer sva deca nisu evidentirana na jednom mestu, što ostaje kao zadatak za naredni period.

Anketirane su 52 porodice dece sa hendikepom do 18 godina starosti i to: porodice sa decom oštećenog sluha, mentalnom retardacijom, telesnom invalidnošću i deca sa višestrukom ometenošću. Pored osnovne dijagnoze 56% anketirane dece ima smetnje u mentalnom razvoju, sa telesnim invaliditetom je 31% anketiranih, sa oštećenjem sluha je 29%, sa oštećenjem vida je 15% anketiranih.

69% dece je kategorisano, 50% ima rešenje a ostali ne. Ostala deca nisu kategorisana iz nepoznatih razloga.

Prihvaćenost hendikepirane dece od strane svih članova porodice i njihovih rođaka i prijatelja nije zadovoljavajuća jer oko 17% dece nije prihvaćeno od svih ukućana i prijatelja.

Socio-ekonomsko stanje porodica dece sa hendikepom je sledeće:

- nezapošljenih očeva je oko 37%, majki 63%
- u potpunoj porodici živi oko 88.46% a 11.54% živi sa jednim roditeljem(svakako veće opterećenje za jednog roditelja)
- u svojoj kući(stanu) živi 56% porodica sa hendikepiranim detetom dok ostali žive kao podstanari ili u kući svojih roditelja
- 44% porodica se izdržava od mesečne plate, 48% od socijalnih davanja i dečijeg dodatka, oko 8% od poljoprivrede i oko 9% od drugih izvora prihoda. Plate zapošljenih roditelja u 73% slučajeva nisu redovne što dodatno otežava stanje porodica sa hendikepiranim detetom.
- Dodatne izvore prihoda ima 21% porodica
- 56% porodica smatra da njihov stambeni prostor ne zadovoljava potrebe njihove porodice
- 75% porodica nema svoj automobil, koji im je itekako potreban, pogotovu ako je dete sa telesnim invaliditetom ili nepokretno
- po mišljenju anketiranih roditelja, socio-ekonomsko stanje u 67% je nezadovoljavajuće što u velikoj meri otežava brigu o hendikepiranom detetu

Redovnu predškolsku ustanovu pohađa ili je pohađalo oko 6% hendikepirane dece, specijalizovanu ustanovu oko 2%, te se kao nužna potreba nameće da hendikepirana deca budu obuhvaćena nekim vidom vaspitanja i obrazovanja.

Rehabilitacionim tretmanom u našem gradu obuhvaćeno je 25% dece, 21% ide u drugi grad, dok ostali nisu obuhvaćeni nikakvim vidom rehabilitacije. 33% anketiranih koristi i poseduje neophodna pomagala dok ostali ne koriste ili iz razloga što im nije potrebno ili što roditelji nisu u stanju da ih nabave, što ostaje da se ispita. Ono što je u veoma visokom procentu istaknuto kao potreba porodica sa hendikepiranim detetom je:

- da se njihova deca druže sa decom bez smetnji u razvoju (92%)
- da ih neko od stručnjaka obiđe i uputi ih u način rada sa decom (83%)
- da im je povremeno potrebno čuvanje deteta na određeno vreme (79%)

Kada bi u našem gradu postojao dnevni centar 46% roditelja bi svakoga dana vodili svoje dete a 31% povremeno. Iz svega ovoga se može videti da našem gradu nedostaje dnevni centar za hendikepiranu decu koja nisu obuhvaćena nikakvim vidom obrazovanja i vaspitanja. Takav centar bi roditeljima i deci pružao usluge u smislu edukacije roditelja, zbrinjavanje dece dok su roditelji zauzeti i rad stručnjaka sa decom u skladu sa njihovim mogućnostima i potrebama. Ovo je sigurno jedan od prioriteta koji mora ući u LPA u narednom periodu kako ova deca više ne bi bila marginalizovana i ostavljena roditeljima da se sami snalaze.

NARODNA KUHINJA

Anketiran je uzorak od 30 porodica sa decom do osamnaest godina starosti, a korisnici su usluga narodne kuhinje u Pirotu. Aketa je obavljena u periodu od 22. do 30. oktobra 2004. godine. Anketom je obuhvacen period od otvaranja narodne kuhinje 1994. godine do dana pounjavanja anketnog listica.

Od anketiranih porodica 16 je srske, a 14 romske nacionalnosti.

Velicina porodice

Dvoclane	Troclane	četvoroclane	Petoclane	Sestoclane	Ukupno porodica	Ukupan br. članova
5	6	12	5	2	30	113

Najveći broj porodica su četvoroclane, a najmanji sa šest i više članova. Brosecan broj članova porodice je 3,76 članova.

Broj dece u porodici i starosna struktura

Do 1 god.	Od 2 do 6	Od 7 do 15	Od 16 do 18	Preko 18	Ukupno dece
2	14	36	5	0	57

Broj dece u porodici je od jedno do četiri, a prosecan broj dece po porodici je blizu dva deteta.

Prosecan broj dece u porodicama romske nacionalnosti je 2,43, a kod porodica srpske nacionalnosti prosecano 1,44. Od anketiranih porodica samo tri porodice imaju decu sa posebnim potrebama. Ovaj podatak ne mora da bude tacan jer su anketirani roditelji pod pojmom "posebne potrebe" podrazumevali samo decu koja ne mogu samostalno da se krecu ili su sa tezim invaliditetom (gluva, slepa) dok laksu ili srednju mentalnu retardiranost ne smatraju posebnom potrebom.

Najpotrebnije vrste pomoci

Na pitanje koja je pomoc deci najpotrebnija svih 30 anketiranih izjasnilo se za pomoc u hrani, 25 predhodna pomoc i pomoc u odeci i obući, 12 predhodne pomoci i pomoc u skolskom priboru, a samo jedan roditelj trazio sve vrste navedene pomoci, odnosno pomoc u hrani, odeci, skolskom priboru i lekovima. Odgovor na ovo pitanje navodi na zakljucak da je obezbedjivanje hrane najveći problem svim porodicama, kao i obezbedjivanje odece i obuće. Udzenbenici i skolski pribor su manji problem jer vecina anketiranih su korisnici MOP-a pa njihova deca na pocetku skolske godine dobijaju udzbenike i skolski pribor besplatno. Potreba za lekovima je mala jer su deca relativno zdrava i zdravstvena zastita mladih je resena dobro, tako da posebne potrebe nisu iskazane.

Korisćenje uzine u skoli

Od anketiranih roditelja 16 se izjasnilo da deca koriste besplatnu uzinu, 7 roditelja je izjavilo da deca ne koriste uzinu jer su srednjoskolci i 7 roditelja nije odgovaralo na ovo pitanje jer su im deca predskolskog uzrasta. Sva deca iz porodica koje primaju MOP imaju besplatnu uzinu u skoli, a takvih je 36, deca srednjoskolskog uzrasta ne primaju uzinu a prema podacima iz ankete je petoro.

Prihodi u domacinstvu

Ovde su uzeti svi prihodi svih članova domacinstva bez obzira na izvor prihoda. U tabeli je prikazan broj porodica po vrsti prihoda i prosek prihoda po članu porodice.

Bezprihoda	MOP i dd	Prih. Po cl.	Penzija i dd	Pr. Po cl	Decji dod.	Prih. Po cl.	Penzija	Prih Po cl.	Ukupno	Prih Po cl
0	21	1.463	2	1.301	4	481	3	1.795	30	1.377

Najveci broj porodica prima materijalno obezbedjenje i decji dodatak i takvih je 21, kod 2 porodice prihod cine penzija i decji dodatak, kod 4 porodice prihod je samo decji dodatak, a 3 porodice prima samo penziju. Bez prihoda nema nijedne porodice.

Obradom ankete doslo se do podatka da je prosecan prihod po porodici 5.190 dinara sto mozda nije pravi pokazatelj ali prihod od 1.377 dinara po clanu porodice je pravi pokazatelj materijalnog stanja korisnika narodne kuhinje. Kod anketiranih romskih porodica 12 prima materijalno obezbedjenje i decji dodatak, a dve porodice primaju samo decji dodatak. Prosecan prihod po clanu porodice kod korisnika MOP-a i decjeg dodatka je 1.463 dinara, kod porodica sa prihodom od penzije i dd prihod po clanu je 1.301 dinar, 4 porodice primaju samo dd i prosek po clanu je 481 dinara, a kod porodica koje primaju samo penziju prosek po clanu je 1.795 dinara.

Stambena situacija

U ovom pitanju trazeno je podatak da li korisnici narodne kuhinje zive u svom stanu, kao podstanari ili podstanari bez placanja zakupa.

Vlasnik	Podstanar	Podstanar bez naknade
26	3	1

Iz tabele moze se zakljuciti da preko 80% korisnika NK zivi u svom stanu, odnosno da mali broj ima nereseno stambeno pitanje. Pitanje je kakav se kvalitet stanovanja.

Vreme koriscenja usluga narodne kuhinje

Do 1 godinu	Od 2 do 5 god	Od 6 do 10 god	Vise od 10 god	Ukupno porodica
1	7	16	6	30

Po ovom pitanju namece se zakljucak da se anketirane porodice vec duze vreme nalaze u stanju socijalne potrebe i da im je ova vrsta pomoci neophodna imajući u vidu duzinu koriscenja usluga NK. Vise od 70% anketiranih porodica koristi usluge narodne kuhinje duze od 6 godina.

Potreba narodne kuhinje i broj korisnika po porodici

Svih 30 anketiranih osoba izjavilo je da im je potrebna pomoc iz NK, a njih 13 trazi pomoc za sve clanove porodice, 17 za polovinu clanova porodice.

Nacin rada narodne kuhinje

Na pitanje da li porodici vise odgovara gotovo jelo ili lanc paket, za gotovo jelo izjasnilo se 8 anketiranih a za lanc paket cak 22, sto je oko 73% anketiranih.

Preuzimanje obroka

Svih 30 anketiranih izjavilo se da imaju osobu koja moze da preuzima obrok iz NK i nije im potreba pomoc u donosenju. U porodicama anketiranih nema nepokretnih osoba.

Sledeća grupa pitanja odnosila se na aktivnost dece u Crvenom krstu i to kao aktivisti, učesnici pojedinih aktivnosti ili kao korisnici pojedinih usluga Crvenog krsta.

Na pitanje zainteresovanosti dece sa rad u Crvenom krstu kao dobrovoljni aktivisti, 11 roditelja je izjavilo da bi deca volela da rade, 12 nije bilo saglasno, 7 roditelja nisu odgovarala na ovo pitanje jer su im deca predškolskog uzrasta. Na pitanje da li ste saglasni da vase dete pohađa radionice o zdravim stilovima života 20 roditelja se saglasilo, 3 nisu, 7 nije odgovaralo na anketu. Letnju skolu Crvenog krsta u 2004. godini pohađalo je samo jedno dete, a za slične aktivnosti u sledem periodu izjavilo se 20 roditelja, 3 ne prihvata učesce dece u ovakvim aktivnostima, a 7 roditelja nije odgovaralo na ovo pitanje.

Zaključak

Na osnovu obradjenih podataka iz ankete, može se zaključiti:

1. Da je najveći problem roditeljima sa decom obezbeđenje hrane i odece i obuće.
2. Da je zdravstvena zaštita dece školskog i predškolskog uzrasta dobro rešena i da nije bilo problema te prirode.
3. Prosek prihoda po članu porodice korisnika narodne kuhinje je vrlo nizak, da se anketirane porodice nalaze duži period u stanju socijalne potreba imajući u vidu dužinu korišćenja usluga narodne kuhinje.
4. Potrebu za korišćenjem usluga narodne kuhinje istakli su svi anketirani roditelji, s tom razlikom što se većina izjasnila za lanc pakete i pripremu jela u kući.
5. Da je osrednja zainteresovanost roditelja-dece za volonterskim radom u Crvenom krstu ili nevladinim organizacijama.
6. Opšti zaključak je da je narodna kuhinja potreba na području opštine Pirot i da je neophodan nastavak njenog rada, bez obzira na način finansiranja, a da je možda potrebno osmisлити novi kvalitet u smislu organizacije rada, distribucije gotovih jela, precizno odrediti kriterijume i ciljne grupe.
7. Merljivi indikatori:
 - broj dece korisnika narodne kuhinje u odredjenom periodu,
 - broj dece volontera u nevladinim organizacijama u odredjenom periodu.

UPITNIK ZA RODITELJE

Ovo je prvi put da na sveobuhvatan način na teritoriji opštine Pirot, a uz pomoć UNICEF-a, izvršimo analizu stanja dece, a posebno smo smatrali da je važno njihovo ekonomsko stanje porodica. U 2003.god. je na inicijativu LOGOS-a, 6 institucija i organizacija (kao konačni dokument potpisalo njih 11) je izradilo svoj dokument: „ Strategija smanjenja siromaštva na teritoriji opštine Pirot i Pirotskog okruga do 2008.god. – kroz SOCIO - PROGRAME“ i delimično započelo realizaciju zacrtanih ciljeva. Upitnike koje je propremio LOGOS-ov Tim imao je za cilj:

1. da kroz analizu stanja jasnije odredimo prioritete akcije koje će u dokumentu pod nazivom: „ Lokalni plan akcije za decu 2005 – 2010.god.“ – (LPA) , poboljšati stanje dece u opštini Pirot.
2. Upitnikom je obuhvaćena celokupna teritorija opštine, uključujući i neka nama „nedostupna“ seoska područja koja imaju manje od 5 dece.
3. Upitnikom ćemo moći u daljoj obradi izraditi i prvu „kartu siromaštva“ opštine Pirot

Zbog relativno kratkog vremenskog roka i udaljenosti pojedinih naselja, LOGOS-u još uvek pristižu popunjeni upitnici koje ćemo dodati I verziji. U istraživanje su bila uključena 12 članova LOGOS-a, 7 dece i troje dece sa statusom izbegla i raseljena lica.

Zaključci koje smo doneli na osnovu rezultata upitnika na uzorku od 113 roditelja dece koja su obuhvaćena analizom stanja.

- 70,80% ispitanika očeva je zaposleno, 22,12% nije,

- 67,26% ispitanih majki u istim porodicama je u radnom odnosu ,
- upitnik je popunjavalo 33,63% očeva i 44,25% % majki,
- Na pitanje „**Da li su svi članovi Vaše porodice zdravi? njih 8,85 % je odgovorilo da nisu,**
- 1,77% roditelja je napisalo da u porodici imaju dete sa posebnim potrebama,
- Na pitanje **Da li u Vašoj porodici ima dece koja su pod stalnom terapijom?** 0,88% je odgovorilo sa – da,
- u radnom odnosu je 72,57% roditelja koji su popunjavali upitnik,
- njih 11,50% je sa OŠ, 62,83% sa SŠ, 8,85% je sa VŠ i 14,16 % je sa VSS,
- 52,21% roditelja radi u struci,
- 20,35% radi u privatnom sektoru, a 56,64% u društvenom sektoru,
- njih 65,49% prima redovno platu, a njih 17,70 ne,
 - do 3.000 din. **ima 8,85%**
 - 3.000 – 5000.din. **ima 12,39%**
 - 5.000 – 7000.din. **ima 9,73%**
 - 7.000 – 9000.din. **ima 11,50%**
 - 9.000 – 11000.din. **ima 12,39%**
 - više od 11000.din. **ima %**
- dodatne izvore prihoda nema: 87,61
- ukupni prihodi u porodici su
 - do 3.000 din. 3,54%
 - 3.000 – 5000.din. 5,31%
 - 5.000 – 7000.din. 13,27%
 - 7.000 – 9000.din. 7,96 %
 - 9.000 – 11000.din. 9,73%
 - više od 11000.din. 53,10 %
- dečijeg dodatka je korisnik 41,59 % porodica,
- korisnika MOP-a je 4,42 % porodica,
- **Porodica živi u :** nekomfortnom stanu 7,96%, kao podstanari 3,54% ,
- **Stambeni prostor:** u 71,68 % zadovoljava porodične potrebe,
- **Koliko mobilnih telefona imaju članovi Vaše porodice?**
c) 2 ima 22,12 %, d) 3 i više ima 15,93% .
- Na pitanje: **Da li je bilo situacija kada svom detetu niste mogli nešto da kupite, a bilo je neophodno za školu:** sa DA je odgovorilo 43, 36%
- **Ako je odgovor DA, zato što sam smatrao(la) da je to :**
41% smatra da je to zbog nedostatka para,
- **Kada ste svom detetu kupili nove patike:**
14,16% prošle godine 2003, 2,65% pre dve godine, ove 2004.god. 82,30%
- **Kada ste svom detetu kupili novu jaknu ?**
16,81% pre 2 godine, 49,56 % prošle godine 2003., 2,65 neznam, 30,09% ove godine 2004.,
- **Kada ste svom detetu kupili nove cipele ?**
9,73 % pre 2 godine, 7,96 % neznam, 36,28 % ove godine 2004.,
- **Koliko ste UKUPNO potrošili za nabavku udžbenika i školskog pribora za ovu školsku godinu (2004/2005.god.):**
 - a) do 3.000 din. 17,70 %
 - b) 3.000 – 5000.din. 33,63%
 - c) 5.000 – 7000.din. 23,98%
 - d) 7.000 – 9000.din. 11,50%
 - e) 9.000 – 11000.din. 7,96%
 - f) više od 11000.din. 4,42%
- **Koliko ste UKUPNO potrošili za nabavku odeće i obuće za ovu školsku godinu (2004/2005.god.):**
 - g) do 3.000 din. 17,70 %
 - h) 3.000 – 5000.din. 28,32%
 - i) 5.000 – 7000.din. 23,01%
 - j) 7.000 – 9000.din. 13,27%
 - k) 9.000 – 11000.din. 8,85%
 - l) više od 11000.din. 7,08%
- **Za potrebe dece najčešće kupujem o:** 71,68% na buvljaku,

- **Koliko ste UKUPNO dali na početku školske godine (2004/2005.god.) za: osiguranje, dodatne udžbenike, pribor, humanitarne akcije:** do 1000 – 21,24%, do 1200 – 10,62%, do 1500 – 13,27%, više od 1500 dinara – 24,78 %.

- **Da li Vaše detete uvek dobija kod kuće sve obroke:** DA 93,81 NE 1,77% i ponekad: 3,54%

- **Kako reaguju Vaša deca, ako nema obroka:** 7,08% nikako, 24,78% nije im sve jedno, 7,96% sve jedno im je, 2,65% potištena su, tužna su 0,88%, dboro su 4,42%

- **Molim Vas, a šta im tada kažete:** 5,31% ništa., 10,62% da ne brinu, 17,70% obećavam da će biti bolje, 7,08% nemam reči, 1,77% ćutim.

- **Da li ste se obraćali nekoj ustanovi za pomoć:** NE 77,88% DA – 6,19%,.

- **Ko je po Vama odgovoran za stanje u Vašoj i stanje u sličnim slučajevima ?** 76 % država ,

Da li Vaše dete uzima užinu u OŠ ? NE: 68,14%

- **Ako je odgovor DA- Vaše dete uzima užinu, zato što:** 2,65% je dobija besplatno, 21,24% plaćamo pun iznos, 4,42% da se nebi izdvajalo,

- **Ako je odgovor NE – Zašto ?** 7% nemamo mogućnosti da platimo, 3% imamo više dece u OŠ, 31% mali broj dece iz odeljenja uzima užinu, 29% pripremamo sendviče kod kuće,

- **Da li Vaše dete uzima redovno užinu u SŠ ?** DA 25,66% NE 24,78%

- **Moja deca (dete):** 83,19% vole školu,

- **Da li je (su) Vaše(a) dete(ca) bila na ekskurziji:** NE 24,78%, DA 73,45%

- **Da, išla su na ekskurziji jer:** 1,77 su putovala besplatno, 4,42 smo platili pola vrednosti ekskurzije, 56,64 smo platili pun iznos ekskurzije, 14,16% nisu išla prošle godine.

- **Kada je (su) Vaše (a) dete(ca) zadnji put išla na ekskurziju:** 33,63% ove godine 2004.god. 30,97% prošle godine 2003.god. 16,81%pre 2 god., 3,54% pre 3 i 3,54% pre 4.

- **Koliko ste ove školske godine izdvojili za izlete:** 84% više od 100 dinara.

- **Šta mislite o potrebi za izvođenjem izleta ?** 87,61 potrebni su, 7,96% nepotrebni su, 4,42% treba ih ukinuti.

- **Šta mislite o programu izvođenja nastave u prirodi u opštini Pirot:**

- nepotrebno je, 11,50%
- potrebno je, 43,36%
- bilo bi jeftinije nego na drugim mestima, 19,47%
- novac bi ostajao u našoj opštini. 21,24%

Deca bi u školi promenila:

57,52% smanjila bi obim gradiva, 5,31% smanjila bi broj predmeta, 10,62% bi način rada u školi, 14,16% neadekvatne profesore,

Da li se slažete sa mišljenjem svoje dece: NE 6,19% DA: 88,50%

Smatrate li da u Pirotu postoji dovoljan broj zanimanja u SŠ koja deca mogu da izaberu ?
NE 71,68%

Da li će Vaše(a) dete (deca) nastaviti školovanje u neku srednju školu : NE: 0,88%.

Da li će Vaš(e)a dete(ca) želeći da nastave školovanje i posle srednje škole: NE DA: 71,68%
, gde?

a) Nišu 33,63%, b) Beogradu 2,65%, c) N.Sadu 0,0%, d) Kragujevcu 7,08%,

Da li ćete bez problema moći da izdržavate (1, 2, __) studenta u porodici?

m) DA b) NE

Da li će Vam biti potrebna materijalna pomoć za izdržavanje (1, 2, __) studenta u porodici?

a) NE 12,39% , b) DA 80,53%,

Da li Vaše dete(deca) često izlaze:

9,53% svaki dan, 20,53% uglavnom je kod kuće, 46,02% uglavnom samo preko vikenda,.

Gde Vaše dete(deca) najčešće izlazi(e) u:

1,77% bioskop, 0,88% biblioteku, 14,16% kafić, 13,27% poslastice, 58,41% kod drugova(ca),
7,08% uglavnom ih ne pitam, pa i neznam,

Izlazak Vaše dece traje:

49,65% do 22h, 23,01%do 00h, 14,16 do 02h ,

Vi biste želeli bi da traje do: 22,12% do 21h, 45,13% do 22 h, 17,70% do 00 h,

zato što je to:

24,78% - uslovljeno obavezama u narednom danu, 21,24% bezbedno vreme,
7,96% - ne moramo da se brinemo, 23,98% - po pravilu za zdravo odrastanje,

Koliko novca - džeparca dajete Vasem detetu u toku mesec dana:

24,98% do 200 din, 33,63% do 500 din, 29,20% do 1000 din., 8,85% više od 1000 din.

Za izlaske dodatno dajemo još:

54,87% do 100 din, 15,04%do 200 din, 7,96%do 300 din., 7,96%više od 300 din.

Da li znate kako Vaše dete(ca) „troše“ svoj džeparac:

a) uglavno DA, 47,79%
b) DA u potpunosti, jer mi kaže, 45,13%
c) NE, 1,77%
d) pitam, ali nikad ne dobijem odgovor. 4,42%

Ko Vašoj deci uglavnom daje džeparca:

45,13% otac, 37,17% majka, 2,66% deda, 1,77% baba,

Da li po Vama,deca imaju mogućnost dobrog izbora za izlaske u Pirotu?

DA- 14,16% NE – 85,84%

Po Vama, Pirotu nedostaju dobra mesta za izlazak dece jer:

43,36% i nemaju neki izbor , 10,62% preostaju im jedino kafići , 4,42% neodlučni su i neznaju gde bi proveli vreme, 2,65% neznam kakve su im potrebe, 36,28% nema omladinskih prostora za okupljanje, 7,96% nema para za izgradnju,

Šta po Vama nedostaje u Pirotu za decu:

54,87% uređeni sportski tereni, 22,12% bazen , 30,97% namenskih prostora za decu, 29,20% obrazovnih programa za decu u toku letnjeg i zimskog raspusta,

Ko su po Vama najodgovorniji za ispunjenje ovih potreba dece:

9,97% škole, 31,86% lokalne zajednice, 5,31% mesne zajednice, 4,42% mediji, 29,20% predsednik opštine Pirot, 2,65% nevladine organizacije, 48,67% država,

Život deci u Pirotu bi bio kvalitetniji, ako bi: 20,35% povećali bezbednost dece, 10,62% se više brinuli za svu decu, 21,24 ponudili im više sadržaja, 48,67% izgradili više sportskih i objekata za bavljenje sportom, 37,17% se više brinuli za njihovo zdravo odrastanje.

Na kraju, da li znate šta znači pojam : „zanemarivanje dece“?

NE 4,42% i DA 94,69%

Da li ste čuli za takve slučajeve ? NE – 19,47% DA – 79,65%

da li znate šta znači pojam : „zlostavljanje dece“? NE – 1,77% DA – 97,35%

Da li ste čuli za takve slučajeve ? NE – 27,43% DA – 69,91%

**OBRAĐA
UPITNIKA ZA DECU
ZA I ANALIZU STANJA**

Da li tvoji roditelji rade :

da (oboje), 55,94%, da samo otac – 22,38%

Porodica živi u :

- a) stanu,
- b) kući,
- c) kao podstanari: _____ godina

Imate li dodatne izvore prihoda: NE – 65,03% DA – 24,48%

Kako procenjuješ materijalno stanje tvoje porodice:

35,03% Povoljno, 8,39% Nepovoljno,

Da li imate automobil:

33,86% ima **Domaće proizvodnje** ,

19,58% **strane proizvodnje zaokruži**)

20,98% DA (do 5 godine starosti),

13,99% do 10.god.

23,78% stariji od 10 god.

16,78% NE (nis mo imali do sada)

2,8% već 5 godina nemamo

2,1% nemamo više od 5 godina).

Koliko mobilnih telefona ima u Vašoj porodici?

30,07% Ni jedan,

18,88% ima 1,

16,78% ima 2,

13,29% ima 3,

Da li imate računar ? 55,24% NE,

27,97% DA (star do 1 godine) ,

11,19% do 3 god.

4, 90% Više od 3 godina.

Moja porodica se zdravo i raznovrsno hrani ?

1,40% NE

89,51% DA

9,09% Ponekad

Redovan sam đak u :

osnovnoj školi – 68,53% ,
srednjoj školi – 31,47% .

U školi sam postigao :

38% - odličan uspeh,
39,16% - vrlo dobar uspeh,
15,38% - dobar uspeh,
6,29% - dovoljan uspeh,
ponovio sam razred.

Na đачke ekskurzije:

10,49% ne idem, 87,415 idem,

Kada si poslednji put išao/la na ekskurziju?

35,66% - pre godinu dana,
15,38% - pre 2,
4,90% - pre3,
10,49% - ne sećam se.
30,77% - ove 2004.god.

Da li si u poslednje 3 godine išao/la na more ?

62,94% - ne,
35,66% - da

Da li si pohađao neki od programa: „Škole u prirodi“ na nekoj od planina u Srbiji (Zlatiboru, Kopaoniku, Tari...) ?

72,73% - ne,
25,17% - da

Ako je odgovor NE, da li bi želeo da pohađaš takav program na području opštine Pirot ?

13,99% - ne,
68,99% - da

Da li si korisnik nekog oblika materijalne pomoći ?

85,31% - ne
13,29% - da,

Ako je odgovor NE, da li se je tvoja porodica obratila nekoj instituciji za pomoć:

a) ne
b) da, kojoj _____ .

Kako ostvaruješ svoje pravo na zdravstvenu zaštitu ?

1,40% - teško,
2,10% - veoma teško,
90,21% - bez problema,

Kako roditelji mogu da ti kupe knjige i ostali pribor za školu?

61,54% - mogu da kupe bez teškoća,
8,39% - mogu da kupe uz napore (na kredit, rate i sl.),
27,97% - mogu da kupe „na staro“,

Odeću i obuću kupujemo:

36,36% - samo u koliko je moderna,
46,85% - samo ako mi je neophodna ,
10,49% - samo ako je cena niska

Kako ocenjuješ svoje ponašanje u porodici:

48,25% - zadovoljavajuće,
19,58% - mogu i bolje,
21,68% - ja sam mirno dete,
6,29% - nestašan sam,

Kako ocenjuješ svoje ponašanje na ulici:

52,45% - zadovoljavajuće,
17,48% - mogu i bolje,
17,48% ja sam mirno dete,
9,09% - nestašan sam,

Kako ocenjuješ svoje ponašanje u školi:

53,95% - zadovoljavajuće,
27,97% - mogu i bolje,
16,78% ja sam mirno dete,
0,70% - nestašan sam,

Da li si zbog svog ponašanja bi nagrađen:

53,85% - NE
32,17% - PONEKAD
10,49% - DA.

Da li si zbog svog ponašanja bi kažnjavao:

64,34% - NE
24,48% - PONEKAD.
11,19% - DA - 7,69% - kod kuće, 1,40% - na ulici, 2,10% - u školi, 0,70% - na nekom drugom mestu,.

Po tvom mišljenju, škola je:

69,93% - teška, ali zanimljiva,
13,29% - teška i dosadna,
15,31% - laka

Šta smatraš da je najbolje u načinu rada i učenju u školi ?

8,39% - igra sa vršnjacima,
6,29% - kada sedimo u krug i radimo,
32,17% - kada imamo dovoljno vremena da razumemo gradivo,
16,78% - da nema pismenih,
50,35% - da nema jedinica.

U radu škole bi promenio(la) ?

16,78% - više nastave u prirodi,
20,98% - manje predmeta,
31,47% - manje časova,
41,96% - više zanimljivih časova,

U školi se dobro slažem sa drugovima ?

84,62% - DA
3,50% - često
0,70% - ne
11,19% - uglavnom

Da li bolje saraduješ sa drugovima istog pola ?

73,43% - da
4,90% - ne
19,58% - uglavnom
0,70% - ostalo

Misliš li da su dečaci cenjeniji od devojčica ?

82,52% - ne
15,38% - da

Kada su u pitanju odnosi među polovima, ti bi promenio(la):

10,49% - uticao bih na svoje vršnjake,
38,46% - organizovao bih razgovore između dečaka i devojčica
49,65% - ne bih ništa menjao.

Da li se družiš sa decom iste nacionalnosti :

5,59% - ne
88,81% - da

Da li između sebe govorite o otme ko je kakve nacionalnosti ?

81,82% - ne
14,69% - da

Da li često izlaziš:

20,28% - svaki dan,
7,69% - 2 puta nedeljno,
10,49% - uglavnom je kod kuće,
60,14% - uglavnom samo preko vikenda,.

Gde najčešće izlaziš u:

6,29% - bioskop,
0,70% - biblioteku,
23,08% - kafić,
15,38% - poslastice,
51,05% - kod drugova(ca),

Moj izlazak obično traje :

38,46% - do 22h,
26,57% - do 00h,
25,17% - do 02h ,
4,90% - do 04h .

Smatraš da bi trebao da traje do;

20,98% - 21 h,
27,97% - 22 h,
28,67% - 00 h,

zato što je to:

26,57% - uslovljeno obavezama u narednom danu,
23,08% - bezbedno vreme,
26,57% - po pravilu za zdravo odrastanje,

Koliko novca – džeparca ti daju tvoji roditelji u toku mesec dana:

30,07% - do 200 din,
26,57% - do 500 din,
23,78% - do 1000 din.,
16,08% - više od 1000 din.

Za izlaske dodatno tražim još:

54,55% - do 100 din,
24,48% - do 200 din,
9,79% - do 300 din.,
4,905 – više od 300 din.

Da li sem školskih drugova/ca imaš drugove/ce sa kojima se stalno družiš i van škole ?

98,60% - da 0,70% - ne

U „grad“ izlaziš :

13,99% - često (skoro svake večeri),

66,43% - povremeno (vikendom),

19,58% - retko (svake nedelje)

Kada izađeš uveče u „grad“, ideš u :

27,27% - kafić,

28,67% - poslasticu,

35,66% - samo šetam,

Vreme koje provedem u „grad“ je :

1 h, - 9,79%,

2 h, - 20,28%,

3 h, - 20,98%,

4 h – 20,98 %,

5 h – 7,69%,

6 h – 5,59 %,

7 h - 1,40 %,

8 h – 0,70 %,

9 h – 2,80 %,

a želeo(la) bi da to bude:

1 h, -2,80%,

2 h, - 5,59 %,

3 h, - 20,98 %,

4 h – 13,99 %,

5 h – 9,79 %,

6 h – 7,69 %,

7 h – 1,40 %,

8 h – 4,90 %,

9 h – 0,70 %,

Da bi se kvalitetnije živelo u Pirotu, potrebno je:

50,35 % - da roditelji imaju veće plate,

23,08 % - da imaju dobar posao,

13,99% - da deca imaju više izbora,

9,79 % - da postoji sportska hala,

37,76% - da je bolji životni standard.

Volim da živim u Pirotu:

10,49% - ne,

86,71% - da,

**OBRA DA
UPITNIKA ZA RODITELJE
ZA I ANALIZU STANJA**

U upitniku koji je bio namenjen roditeljima sa statusom izbeglica, raseljenih i prognanih lica sa prostora bivše SFRJ i Kosova i Metohije - SOCIO-EKONOMSKI STATUS PORODICA, u porodicama gde je izvršeno ispitivanje:

- zapošljenih očeva je bilo: 20%, a ne zaposlenih je 80 %.
- nezapošljenih majki je bilo : 80%

- **Da li ste u stalnom radnom odnosu ?**
 - 70% - ne,
 - 30% - da

- **Završio (la) sam :**
 - 20% - OŠ
 - 70% - SŠ
 - 10% - VŠ
 - 0% - Fakultet

- **Radim u :** 20% - struci ,
- **Radim kod:** 30% - privatnika,
- **Plata je:** 30% - redovna,

- **Iznos Vaše mesečnog primanja je :**
 - do 3.000 din. – 10 %
 - 3.000 – 5000.din. – 20 %
 - 5.000 – 7000.din. – 20 %
 - 7.000 – 9000.din. – 10 %
 - 9.000 – 11000.din. – 10 %
 - više od 11000.din. – 20 %

- **Da li imate i od čega dodatni izvor prihoda?**
 - 50% - ne,
- **Molimo Vas da napišete koliki su ukupni prihodi Vaše porodice :**
 - do 3.000 din. - 10 %
 - 3.000 – 5000.din. - 0%
 - 5.000 – 7000.din. - 20 %
 - 7.000 – 9000.din. - 20 %
 - 9.000 – 11000.din. – 30%
 - više od 11000.din. - 20 %

- **Kako procenjujete ekonomsko stanje Vaše porodice?**
 - 50% - nepovoljno,
 - 10% - povoljno,
 - 30% - osrednje,
 - 10% - zadovoljavajuće,

- **Da li si korisnik nekog oblika materijalne pomoći ?**
 - 70% - ne

- **Ako je odgovor NE, da li se je tvoja porodica obratila nekoj instituciji za pomoć:**
 - 70% - ne
 - 20% - da,

- **Kako ostvarujete pravo na zdravstvenu zaštitu ?**
 - 0% - teško,
 - 10% - veoma teško,
 - 90% - bez problema,

- **Porodica živi u :**
 - 0% - kući,
 - 0% - konformnom stanu,
 - 30% - nekomformnom stanu,
 - 70% - kao podstanar,

- **Stambeni prostor:**
 - 60% - zadovoljava porodične potrebe,
 - 40% - ne zadovoljava.

- **Da li posedujete automobil?**
 - 50% - ne
 - 50% - da

- **Da li smatrate da ste se uklopili u novu sredinu?**
 - 30% - ne
 - 70% - da

- **NE nisam se uklopio jer:**
 - 20% - ne planiram sa porodicom da živim ovde,

- **Kada ste došli u Pirot, najteže je bilo:**
 - 30% - zaboraviti strahote rata,
 - 10 %- naći posao,
 - 50% - obezbediti porodici smeštaj i hranu
 - 10% - prilagoditi se novoj sredini.

- **Da li se zadovoljni odnosima sa okolinom ?**
 - 20 % - ne
 - 40% - da
 - 40% - Delimično,

- **Šta bi ste promenili u novoj sredini u kojoj živite ?**
 - 70% - više šanse za decu,
 - - odnos prema javnom dobru,
 - 10% - organizovati više aktivnosti za decu ,

- **Šta bi ste promenili kod ljudi u opštini Pirot?**
 - 40% - da bolje razumeju potrebe izbeglica,
 - 10% - preteranu štedljivost,
 - 40% - malo toga,

- **Čime ste zadovoljni u odnosu sa okolinom?**
 - 20% - razumevanjem okoline,
 - 50% - kako sam sa porodicom prihvaćen,
 - 30% - malo toga,

Da li dobijaš besplatno užinu u školi ?

64,3% - ne,
7,1% - da,

Udžbenike nabavljaš:

- 7,1% - kupuješ nove,
- 57,1% - kupuješ stare,
- 0% - dobijaš besplatno
- 14,3% - koristiš od starijeg brata (ili sestre).

Roditelji lako mogu da ti kupe: knjige i ostali pribor potreban za školu?

42,9% - ne,
35,7% - uglavnom

Odeću i obuću:

- 7,1% - mogu da kupe po novoj modi,
- 50% - mogu da kupe samo ako mi stvarno treba,
- 21,4% - mogu da kupe samo ako je jeftina,
- 14,3% - dobijam od humanitarnih organizacija.

Redovan sam đak u :

- 28,6% - osnovnoj školi,
- 28,6% - srednjoj školi.
- 28,6% - do 26.god.

U školi sam postigao :

35,7% - odličan uspeh,
7,1% - vrlo dobar uspeh,
35,7% - dobar uspeh,

Na đачke ekskurzije:

78,6% - ne idem,
14,3% - idem,

Kada si poslednji put išao/la na ekskurziju?

- 7,1% - pre 2,
- 7,1% - pre 3,
- 64,3% - ne sećam se.
- 14,3% - ove 2004.god.

Da li si u poslednje 3 godine išao/la na more ?

78,6% - ne,
14,3% - da

Da li si pohađao neki od programa: „Škole u prirodi“ na nekoj od planina u Srbiji (Zlatiboru, Kopaoniku, Tari...) ?

78,6% - ne,
14,3% - da

Ako je odgovor NE, da li bi želeo da pohađaš takav program na području opštine Pirot ?

21,4% - ne,
71,4% - da

Da li si korisnik nekog oblika materijalne pomoći ?

50% - ne
42,9% - da,

Ako je odgovor NE, da li se je tvoja porodica obratila nekoj instituciji za pomoć:

- 57,1% - ne
- 14,3% - da,

Kako ostvaruješ svoje pravo na zdravstvenu zaštitu ?

- 92,9% - bez problema,

Koliko godine je prošlo od kada ste se doselili u Pirot?

- 5 godina – 50%,
- 6 godina, - 7,1%
- 7 godina, - 21,4%
- 8 godina, - 14,3%.

Šta ti je bilo najteže kada si se doselio(la) u Pirot ?

- 50% - neizvesnost u novoj sredini,
- 14,3% - nedostatak društva iz zavičaja,
- 28,6% - nedostatak novca,

Da li si imao(la) problema da se navikneš:

➤ na ljude:	7,1% - ne	78,6% - da
➤ na školu:	21,4% - ne	64,3% - da.
➤ na sredinu:	14,3% - ne	78,6% - da.
➤ na drugove (drugarice)	42,9% - ne	42,9% - da.

Kada si došao(la) u Pirot, vršnjaci su:

- 28,6% - me razumeli i pomagali mi,
- 21,4% - bili ravnodušni prema meni,
- 42,9% - nisu mi pomagali,

Da li se sada osećaš prihvaćenim(om) od vršnjaka ?

- 14,3% - ne
- 71,4% - da

U odnosu sa vršnjacima bih promenio(la):

- 21,4% - ništa,
- 50% - predrasude o izbeglim - raseljenim licima,
- 21,4% - ponešto,

Da li se u Pirotu osećaš kao da tu pripadaš?

- 85,7% - ne
- 7,1% - da

U Pirotu mi se dopada:

- 7,1% - usporeni tempo života,
- 7,1% - sredina,
- 50% - druženje sa vršnjacima.

U Pirotu mi se NE dopada:

- 78,6% - nedostatak posla za mlade,
- b) sam grad,
- 7,1% - ljudi.
- 7,1% - čistoća u gradu,

ANALIZA SITUACIJE U VASPITANJU I OBRAZOVANJU OPŠTINE PIROT

"Moramo se, dakle, potruditi da nam škole ne ostare, da nam se pre vremena ne umore i da nam deca dolaze u školu svoje, a ne naše mladosti"

D.Radović

Obrazovanje i vaspitanje, podsticanje i razvijanje potencijala mladih ljudi je jedan od najvažnijih, ali i najosetljivijih oblasti društvenog života. Odgovornost odraslih u ispunjavanju ovog zadatka (škole, roditelja, lokalne zajednice, države) je velika. Brojna istraživanja pokazuju da naš obrazovni sistem ne odgovara u potpunosti potrebama i razvojnim mogućnostima dece. Osnovni nedostaci našeg obrazovanja su tradicionalni pristup nastavi, preobimni nastavni programi, nepostojanje vertikalne povezanosti između različitih nivoa obrazovanja, loši materijalni uslovi i nedovoljna opremljenost škola nastavnim sredstvima. Nemotivisanost i negativna selekcija kadrova u školstvu kao i nepostojanje kontinuiranog profesionalnog usavršavanja takodje doprinose lošoj opštoj situaciji u obrazovanju.

Okolnosti u kojima se naše društvo nalazi zadnjih petnaestak godina uticale su na to da je vaspitna funkcija škole marginalizovana, a porodica opterećena egzistencijalnim problemima, nema dovoljno mogućnosti da se kvalitetno bavi vaspitanjem dece.

Svi ovi problemi najviše pogodjaju decu, kao najranjiviji deo populacije. Zadnjih godina nastavnici i stručnjaci po školama zapažaju pojave vezane za ponašanje dece (pre svega u školi) koje su dosad izmicale istraživanjima: porast nasilnog ponašanja i agresivnosti dece u školi, sve lošija komunikacija i odnosi između dece i odraslih (pre svega roditelja i nastavnika), a radionice u okviru predmeta građansko vaspitanje koliko su naša deca traumatizovana i opterećena različitim vrstama strahova.

Opšti je stav da deca opštine Pirot imaju centralno mesto u vaspitno-obrazovnom procesu, ali još uvek kod naših prosvetnih radnika prevladavaju tradicionalni koncepti vaspitanja i obrazovanja. Prosvetni radnici su pred teškim zadatkom da što adekvatnije odgovore na izazov stvaralačkog razvoja čoveka i budućeg društva. Raskorak između tradicionalnog poučavanja i savremenih vaspitno-obrazovnih potreba priznaju svi kojih se vaspitanje i obrazovanje tiče. U godinama tranzicije i reforme obrazovnog sistema smatramo da LPA Tim može i treba da pokrene pitanja osavremenjavanja i podizanja kvaliteta vaspitno-obrazovnog procesa.

U opštini Pirot ima 11 409 dece do 18 godina, od tog broja dece predškolskog uzrasta je 3 752, osnovnoškolskog 5 144 i srednješkolskog 2 513. Pirot ima jednu predškolsku ustanovu, 4 osnovne, 5 srednjih, jednu višu školu i školu za lako mentalno retardiranu decu "Mladost". Dodatno obrazovanje deca stižu u obrazovno-vaspitnom centru "Pralipe" - oko 170 i nekoliko privatnih školskih centara - "Lingva", "Institut Igić" - koji uglavnom daju dodatne časove iz englesnog jezika, informatike.

AKTUELNO STANJE:

- **nastavni planovi i programi ne polaze od potreba dece i njihovih roditelja, čak ni nastavnika,**
- **škola je sve manje obrazovna institucija - obrazovanje se sve više stiže van škole,**
- **škola više nije ni vaspitna institucija, jer sve manje pozitivno utiče na decu,**
- **škola nije demokratska - nije jednako dostupna svojoj deci**

STANJE KOJE TEŽIMO:

- **škola otvorena za promene i nove informatičke tehnologije,**
- **škola u kojoj se poštuju vrednosti i razlike svih,**
- **u kojoj se neguju spremnost za komunikaciju i partnerski odnosi,**
- **sa stručno osposobljenim i profesionalno autonomnim kadrovima**

RESURSI:

- prosvetarska tradicija grada - Viša škola za obrazovanje vaspitača,
- stručan pedagoški kadar,
- pedagoško-psihološka služba u svim školama,
- učenički parlamenti,
- lokalni mediji
-

CILJNE GRUPE:

- deca od rođenja do 18 odina,
- roditelji,
- prosvetni radnici,
- deca iz defavorizovanih grupa: sa posebnim potrebama, sa hroničnim bolestima, romska deca, iz socio-kulturno depriviranih sredina.

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje

Predškolska ustanova "Čika Jova Zmaj" u Pirotu ima 6 objekata i grupu pri bolnici sa ukupno 49 vaspitnih grupa. Pirotski vrtići upošljavaju 62 vaspitača (sa pretežno višom stručnom spremom) i 10 medicinskih sestara..

Tabela br.1 Obuhvat dece opštine Pirot predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem, godina izgradnje i površina objekata

objekat	godina izgradnje	površina	broj planiranih gr.	broj dece plan.gr.	aktuelno stanje gr.	aktuelni br. dece
"Zmaj"	1961.	206	2	60	6	135
"Lane"	1973.	1347,19	6	120	14	410
"Neven"	1978.	747,45	6	180	8	235
"Prvomajski cvet"	1975.	1383,64	6	192	10	211
"Crvenkapa"	1965.	382	4	100	7	182
"Dečja radost"			1	30	1	30
Boln. gr.					1	15
broj rom.d.						16
sa pos.potr.						6

Tabela pokazuje da je daleko veći broj dece u objektima i vaspitnim grupama od planiranog, odnosno da postoji već godinama potreba za bar još jednim objektom. U prilog ovome govori i podatak da je u pirotskoj opštini predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem obuhvaćemo samo 35,15% i da veliki broj zahteva za upis u vrtić nije realizovan upravo zbog nedostatka prostora. Na drugoj strani je veliki broj diplomiranih vaspitača koji čekaju na posao (oko 90).

I pored objektivnih teškoća teškoća smatramo da se vaspitno-obrazovni proces odvija na kvalitetan način, o čemu govore brojne edukacije koje su pirotski vaspitači prošli - "Razvoj dečjeg samopštovanja" (I.Gera, Lj.Dotlić), "Pokaži mi, pa ću znati" (D.Vidanović, Z.Stanisavljević-Petrović), "Aktivno učenje"(I.Ivić i sar.), "Stimulacija rasta i razvoja aktivnog učenja", "Korak po korak", "Reforma predškolskog vaspitanja i obrazovanja", "Dobro dete u porodici, dobro dete u vrtiću" (M.Novković), "Muzičko-istraživačke igre", "Lutka ima srce i dušu" (D.Petković) i dr..

OSNOVNE ŠKOLE

O.Š. „ 8. septembar“

Tabela br.2. Brojno stanje učenika

	Razred				Svega	Razred				Svega	Ukupno	
	I	II	III	IV		I-IV	V	VI	VII		VIII	V-VIII
matična	14 8	15 3	15 8	15 9	618	14 5	16 6	15 4	160	625	46	1243
Sukovo	10	4	4	10	28	7	9	3	13	32	6	60
Poljska Ržana	16	16	12	16	60						4	60
Držina	6	6	4	2	18						2	18
Činiglavci	4	3	3	2	12						1	12
Vojnegovac	1	1	1	3	6						1	6
Petrovac	4	-	2	1	7						1	7
Srećkovac	1	1	-	1	3						1	3
Obrenovac	3	1	1	2	7						1	7
Ukupno	19 3	18 5	18 5	19 6	759	15 2	17 5	15 7	173	657	63	1416

Procenat opremljenosti škole nastavnim sredstvima u mlađim i starijim razredima po normativu je 65%. Škola je formirala kabinet za informatiku, priključena je na internet, ima CD-video projektor čime je nastava dobila na kvalitetu.

Knjižni fond školske biblioteke je 15000 knjiga, ali postoji potreba za nabavkom novih knjiga, enciklopedija i stručne literature za nastavu

OŠ „ Dušan Radović“

Tabela br.3. Brojno stanje učenika

	Razred				Svega	Razred				Svega	Ukupno	
	I	II	III	IV		I-IV	V	VI	VII		VIII	V-VIII
Matična	80	83	81	82	326	94	96	119	108	417	34	743
Temaska	3	6	10	5	24	11	5	14	8	38	7	62
Crnoklište	6	2	2	7	17	4	7	4	10	25	6	42
Gradašnica	11	13	8	20	52						4	52
Staničenje	3	2	5	3	13						2	13
Sopot	-	3	1	1	4						1	4
Cerova	1	-	1	1	3						1	3
Upukno	104	109	10 8	119	440	10 9	108	137	108	480	55	920

Opšta opremljenost škole nastavnim sredstvima je 49%. Takođe i česte promene u sadržajima pojedinih nastavnih predmeta dovode do toga i postojeća nastavna sredstva ne mogu u potpunosti da se iskoriste. Škola je formirala kabinet za informatiku u kome postoji samo 10 računara, ali je

školskim razvojnim planom planirala multi-medijalne učionice, a projektom i nabavku 6 novih računara za potrebe predmetne nastave.

Knjižni fond školske biblioteke je 16000 knjiga koje su uglavnom zastarele i ne odgovaraju potrebam novim nastavnim predmetima.

OŠ „ Sveti Sava“

Tabela br.4. Brojno stanje učenika

	Razred				Svega	Razred				Svega	Ukupno	
	I	II	III	IV	I-IV	V	VI	VII	VIII	V-VIII	Odelj.	Učen.
Matična	11 2	11 7	11 9	12 9	477	12 6	16 0	15 3	146	585	42	1062
Krupac	11	11	13	8	43	17	18	15	21	71	8	114
Rsovc	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1
Berilovac	3	9	4	3	19						2	19
Izvor	7	4	6	5	22						2	22
V. Selo	3	7	4	5	19						2	19
V. Jovanovac	5	3	4	7	19						2	19
Patronažno	1	4	1	1	7						2	7
Ukupno	14 2	15 5	15 2	15 8	607	14 3	17 8	16 8	167	656	61	1263

Procenat opremljenosti škole nastavnim sredstvima u mlađim i starijim razredima po normativu je 66%.

Knjižni fond školske biblioteke je 7721 u matičnoj školi, uglavnom obavezne lektire po starom programu. U isturenom odeljenju u Krupcu broj knjiga je 2200.

OŠ „ Vuk Karadžić“

Tabela br.5. Bojno stanje učenika

	Razred				Svega	Razred				Svega	Ukupno	
	I	II	III	IV	I-IV	V	VI	VII	VIII	V-VIII	Odelj.	Učen.
Matična	12 8	14 0	13 1	16 1	560	14 7	16 4	15 0	164	625	47	1185
Rasnica	2	1	5	3	11	10	12	20	9	51	5	62
M. Suvodol						10	7	8	8	33	4	33
Gnjilan	27	20	30	14	91						4	91
V. Suvodol	1	7	7	6	21						2	21
Ponor	2	6	3	3	14						1	14
Blato	11	7	7	5	30						2	30
Barije Čif.	4	1	5	1	8						1	8
Kostur	2	1	2	1	6						1	6
Sinja Glava			2		2						1	2
Ukupno	17 7	18 3	18 9	19 4	743	16 7	18 3	17 8	181	709	68	1452

Procenat opremljenosti škole nastavnim sredstvima u mlađim i starijim razredima po normativu je 54%.

Knjižni fond školske biblioteke je 18000 u matičnoj školi, uglavnom obavezne lektire po starom programu.

SREDNJE ŠKOLE

Gimnazija Pirot

Pirotska Gimnazija ima dugu tradiciju, kvalitetan kadar i učenike koji postižu značajne rezultate na takmičenjima u zemlji i inostranstvu. Ove školske godine u Gimnaziji se na smerovima - društveno-jezički i prirodno-matematički školuje sledeći broj učenika:

Tabela br.6. Broj učenika po smerovima i razredima u Gimnaziji:

smer	I razred	II razred	III razred	IV razred	svega
društ. - jez.	61	64	61	66	252
prir.-matem.	91	62	84	91	328
svega	152	126	145	157	580

Škola je, smatra školska uprava tehnički dobro opremljena, ali, školska zgrada, koja je stara ravno sto godina i koja je kao kulturni spomenik pod zaštitom R Srbije, iziskuje stalna i znatna ulaganja za njeno održavanje.

Nastavno osoblje Gimnazije se stručno usavršava:

- "Aktivno učenje" - 32 profesora,
- "Kritičko mišljenje" - 17 profesora,
- "Građansko vaspitanje" - 3 profesora,
- "Mi u reformi" - 49 profesora,
- interna edukacija iz oblasti informatike - 30 profesora.

Ekonomska škola

Ekonomska škola radi u relativno novoj školskoj zgradi - sagrađenoj 1978.god. i osim smerova u četvorogodišnjem trajanju - ekonomski tehničar i carinski tehničar, ima i trostepena zanimanja - konbar, kuvar.

Brojno stanje učenika ove školske godine je sledeće:

Tabela br. 7.

pol	I razred	II razred	III razred	IV razred	svega
muški	54	46	49	36	185
ženski	122	128	97	65	412
svega	176	174	146	101	597

Uprava škole procenjuje da je opremljenost škole srednja - 52%, a najviše nedostaje opreme za stručne predmete, kao i za informatiku.

U ovoj školi prošle školske godine edukacije iz oblasti informatike, matematike, srpskog jezika prošlo je 26 profesora.

Građevinsko-tehnoška škola

Ova škola je najmlađa po svom "stažu", osnovana je 1994.god. , radi u zgradi Više škole za obrazovanje vaspitača. Od osnivanja škola ima dva građevinska smera - koji se godišnje menjaju - zidar, tesar, dekorater zidnih površina, keramičar i zanimanje gumar u trogodišnjem trajanju i zanimanje tehničar za polimere koje je četvorogodišnje. Ove školske godine škola je dobila dva nova smera - muški i ženski frizer u trogodišnjem trajanju.

Broj učenika po razredima je sledeći:

Tabela br.8.

pol	I razred	II razred	III razred	IV razred	svega
muški	51	58	45	13	167
ženski	42	37	25	22	126
svega	93	95	70	35	293

Uprava škole procenjuje da je opremljenost škole 75% - niska je opremljenost za stručne predmete - radionica za građevinsku struku, kao i za nova zanimanja - ženski i muški frizer. Škola ima problema sa prostorom - nedostaju bar dva kabineta, kao i još jedna laboratorija za hemiju.

Prošle školske godine dodatno se stručno usavršavalo dvoje profesora.

Tehnička škola

Tehnička škola je jedna od najvećih škola u opštini Pirot. Obrazuje učenike za zanimanja III i IV stepena tekstilne, mašinske i elektro-struke.

Broj učenika po razredima je sledeći:

Tabela br. 9.

pol	I razred	II razred	III razred	IV razred	svega
muški	185	194	179	62	620
ženski	26	21	20	13	80
svega	211	215	199	75	700

Opremljenost škole je 87,5%, a uprava škole procenjuje da bi trebalo bolje opremiti radionice za praktičnu nastavu, kao i informatički kabinet.

Profesori ove škole u toku prošle godine su se stručno usavršavali iz oblasti matematike, fizike, infromatike, engleskog jezika, građanskog vaspitanja, kao i iz oblasti elektrotehnike - svega 24 nastavnika.

Mlekarska škola "Dr. Obren Pejić"

Mlekarska škola, jedinstvena u Srbiji po struci koju školuje, a u skladu sa tradicijom pirotskog kraja, školuje učenike za zanimanja mlekarske struke - prerađivač mleka (III stepen) i prehrambeni tehničar (IV stepen), kao i zanimanja mesar i pekar (III stepen), zanimljivo je istaći da od pre dve godine postoji i pilot-odeljenje prehrambenih tehničara koje radi po novom programu.

Broj učenika po razredima je sledeći:

Tabela br. 10.

razred	I	II	III	IV	svega
	71	89	111	35	306

Opremljenost škole je na zavidnom nivou, osim što bi trebalo bolje opremiti infomatički kabinet, kao i radionicu za praktičnu nastavu.

Profesori ove škole su se tokom prošle školske godine usavršavali na edukacijama za građansko vaspitanje, informatiku, kao i za stručne predmete.

Škola "Mladost"

Škola "Madost" vaspitava i obrazuje lako mentalno retardiranu decu; pored osam razreda osnovne škole ima i dva razreda srednje škole tekstilne i mašinske struke. Nastava se izvodi u školskoj zgradi koja ima 9 učionica, jednu radionicu za tehničko obrazovanje, jedam kabinet za nastavu tekstilne struke i jednu prostoriju za fizičko vaspitanje. Za potrebe praktične nastave u području rada mašinstvo i obrada metala koristi se radionica VŠOV Piro. Zbog nedostatka prostora škola radi u tri smene. Poseban problem je nedostatak radionice i sale za fizičko vaspitanje. Takođe, Piro kao opština nema razvojnu predškolsku grupu, koja je preko potrebna, što pokazuje i podatak iz jedne od anketa Socio-tima LPA - samo 44% učenika ove škole je prethodno pohađalo vrtić, obuhvat bi bio sigurno veći, a samim tim i veće šanse za obrazovanje i profesionlno osposobljavanje, kada bi postojala razvojna grupa pri školi.

Tabela 11. Brojno stanje učenika

razred d pol	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	R	I	II	svega
muški	2	2	6	6	10	15	11	15	15	9	11	102
ženski	6	5	5	8	7	10	11	6	3	1	6	68
svega	8	7	11	14	17	25	22	21	18	10	17	170

Na ovom mestu ćemo se osvrnuti i na ostalu decu sa psoebnim potrebama koja pohađaju redovnu školu - 8 dece sa cerebralnom paralizom pohađa uz pomoć patronažnog učitelja OŠ "Sveti Sava".

ISTRAŽIVANJA :

RA NIJE SPROVEDENA ISTRAŽIVANJA

I Korišćenje droga kod dece osnovnih i srednjih škola u Pirotu

Ciljna grupa: Učenici pirotskih osnovnih i srednjih škola

Uzorak: slučajni, 2286 dece

Tehnika: upitnik

Indikatori:

1. broj učenika osnovnih škola koji su probali drogu: 50
2. procenat učenika OŠ koji su probali drogu: 6,1%
3. broj učenika srednjih škola koji su probali drogu: 266
4. procenat učenika srednjih škola koji su probali drogu: 18,4%
5. povremeno koriste drogu u OŠ: 0,12%
6. redovno koriste drogu u OŠ: 0,37%
7. povremeno koriste drogu u srednjoj školi: 1,14%
8. redovno koriste drogu u srednjoj školi: 0,48%

9. vrste narkotičkih sredstava:
marihuana:	65,05%
tablete i alkohol:	34,07%
tablete:	15,99%
10. mesta na kojima se droga pretežno konzumira:
kafići:	57%
privatni stanovi:	21,69%
ulica:	15,32%
školsko dvorište:	5,99%
11. uzroci koji utiču na mlade da počnu da uzimaju drogu:
radoznalost:	49,45%
olakšavanje problema:	18,80%
uticaj vršnjaka:	13,70%
uživanje u iskustvu:	13%
smanjenje anksioznosti:	5%
12. informisanost o narkotičkim sredstvima:
delimično:	50%
dovoljno informisan.:	12%
dobro informisani:	38%
13. najvažniji izvori informisanja:
mediji:	38,31%
roditelji:	19,49%
škola:	18%
društvo:	8,33%
stručnjaci:	18,36%

II Uključenost romske dece u školske i vanškolske aktivnosti

Ciljna grupa: romska deca pirotskih osnovnih škola

Uzorak: slučajni - 186 romske dece

Tehnika: intervjui - učitelji, nastavnici, učenici, pedagoška dokumentacija

Indikatori:

Broj anketirane romske dece u osnovnim školama

OŠ "Sveti Sava"	58
OŠ "D. Radović"	30
OŠ "V. Karadžić"	56
OŠ "8. septembar"	42

Školski uspeh romske populacije (šk.2003/2004.):

dovoljan	36%
dobar	59%
vr.dobar	4,5%
odličan	0,5%

Socijalni status: radni odnos:

jedan od roditelja (ili oba) u stalnom radnom odnosu:	13%
ni jedan od roditelja nije u stalnom radnom odnosu:	87%
broj članova porodice:	
čtvoročlana:	16%
peto i više člana:	84%

Motivacija za školu (materijal psihologa škola):

- Irazite teškoće u nastavi srpskog jezika. Zbog nedostatka sredstava najčešće nisu ni pohađali predškolsku ustanovu, pa im je pomoć u učenju neophodna,
- Dodatne časove iz srpskog jezika i matematike roditelji ne mogu da plaćaju, zbog lošeg materijalnog stanja, te je i uspeh iz tih predmeta slabiji,
- Dečja radoznalost nije u dovoljnoj meri pobuđena,

-Deca ne doživljavaju lepotu usepha zahvaljujući radu, pa time ni samopoštovanje i samopouzdanje.

Uključenost romske dece u sekcije:

- Jedina sekcija u koju su uključeni je Školski orkestar (8%),
- Projekat "Hajde da se družimo" 2003/2004. odobren od strane Ministarstva prosvete i sporta RS - uključeno je 59 romske dece i 17 nastavnika u trajanju od 6mes.: literarna radionica, likovna radionica, školski orkestar, hor, dramska sekcija, košarka, mala škola kompjutera,

Svest o sebi (intervju sa učenicima, opservacija na časovima Građanskog vaspitanja):

- svest o ličnoj vrednosti: niska
- socijalna izolacija: konstantna
- primećuju da su često parametar za negativno i nepoželjno ponašanje
- nivo samopoštovanja: nizak
- na situacije omalovažavanja reaguju agresivno ili izostaju iz škole da bi izbegli situacije odbacivanja.

Uključenost romske dece u druženja van škole:

- na pitanje da li ih drugovi iz škole pozivaju na rođendane ili druženja van škole pozitivno je odgovorio samo 1%

Broj romske dece koja poseduju kompjuter: 2%

Informisanost o zdravim stilovima života: loša,

- nije retkost da dolaze prljavi u školu,
- pušenje je prisutno u mlađim razredima OŠ,
- prisutna vašljivost,
- rano stupanje u seksualne odnose,
- češće prevremeno napuštanje škole,
- slaba svest o važnosti nastavljanja škole i kvalifikovanja za neko zanimanje.

ISTRAŽIVANJA U OKVIRU LPA PIROT

1.Obrazovni i vaspitni konstrukti vaspitača

Razlozi za istraživanje:

Predškolska ustanova "nosi u sebi latentnu mogućnost odrastanja i pospešivanja razvoja ličnosti: otvaranjem za decu različitih socijalnih slojeva i kulturnih grupa, izvođenjem aktivnosti za bogaćenje fizičkog, socijalnog, emocionalnog i intelektualnog razvoja, naglašavanjem autonomije ličnosti kao glavne vrednosti u odrastanju i vaspitanju" (A.Marjanović, 1987.).

Kako nam predstoji reforma obrazovanja, smatrali smo da bi dobro bilo ispitati kako vaspitači u neposrednoj praksi vide svoj poziv i šta s matraju da nedostaje dosadašnjem obrazovanju vaspitača.

Uzorak: vaspitači opštine Pirot - 58 vaspitača

Tehnika: upitnik

Ciljevi istraživanja:

- ispitati aspekte razvoja koje vrtić podstiče,
- značajne elemente vaspitno-obrazovnog rada u vrtićima,
- osobine dobrog vaspitača,
- kvalitet saradnje vaspitača i roditelja,
- mišljenje vaspitača o značajnim činiocima za poboljšanje vaspitno-obrazovnog rada,
- mišljenja vaspitača šta treba menjati u lokalnoj predškolskoj ustanovi,
- stepen zadovoljstva pozivom.

Rezultati:

1.Mišljenje vaspitača o ulozi vrtića:

Od ponuđenih 9 alternativa vaspitači s matraju da su sledeće najvažnije:

- Uče decu da budu nezavisna i samopouzdana - 72,14%
 - Obezbeđuju dobru pripremu deci za buduće obrazovanje - 56,90%
 - Pomažu roditeljima u odgajanju i obrazovanju dece - 39,65%
2. Aspekti razvoja koje vrtić podstiče kod dece:
Od ponuđenih 12 alternativa vaspitači smatraju da su najvažnije sledeće:
- Podsticanje kreativnosti - 51,72%
 - Razvoj tolerancije i poštovanja drugih - 50%,
 - Samostalnost - 31,03%.
3. Elementi važni za visok kvalitet obrazovanja u dečjim vrtićima:
Od 16 ponuđenih alternativa vaspitači za najvažnije smatraju sledeće:
- Rad u malim grupama i individualni rad - 86,20%,
 - Dobra organizacija u prostoru - 67,24%,
 - Učešće roditelja u donošenju odluka vezanih za život njihove dece u vrtićima - 60,34%.
4. Najvažnije osobine dobrog vaspitača: 10 alternativa
- Dobar i voli decu - 72,41%,
 - Ima smisao za humor - 70,68%,
 - Tolerantan i poštuje decu - 63,8%.
5. Saradnja roditelja i vrtića - 1 10 - od roditelja od vaspitača
- rang 1. - 20,69%,
 - rang 5. - 13,80%,
 - rang 10. - 50%.
6. Pozitivne osobine koje deca donose iz svoje kuće: 10 alternativa
- Tolerancija i poštovanje drugih - 89,65%,
 - Dobri maniri - 84,48%,
 - Odgovornost - 82,75%.
7. Šta bi trebalo menjati na državnom nivou u cilju poboljšanja kvaliteta predškolskog vaspitanja i obrazovanja - 12 alternativa:
- Smanjenje broja dece u predškolskim ustanovama - grupama - 87,93%,
 - Još igraćaka i didaktičkog materijala - 65,51%,
 - Veća i bolje opremljena mesta za igru - 63,79%.
8. Šta treba menjati u konkretnoj predškolskoj ustanovi da bi se poboljšao kvalitet obrazovanja - 7 alternativa:
- Poboljšati organizaciju rada u ustanovi - 62,07%,
 - Timski rad osoblja u vrtićima - 58,62%,
 - Poboljšati poslovanje predškolske ustanove - 48,27%.
9. Zadovoljstvo pozivom od 1 do 10: vrlo zadovoljan vrlo nezadovoljan:
- rang 1. - 7,9%,
 - rang 5. - 4,7%,
 - rang 6. - 4,7%,
 - rang 10. - 0,5%.
10. Da li bi u situaciji da možete da birate ponovo izabrali isti poziv:
- rang 1. - izabrala bih isto zanimanje - 19,9%,
 - rang 2. - moguće je da bih izabrala drugu profesiju - 6,3%,
 - rang 3. - sigurno bih izabrala drugu profesiju - 3,1%.
11. Po godinama staža raspodela vaspitača je sledeća:
- od 0 do 10 god. - 31,03%,
 - od 10 do 20 god. - 22,41%,
 - od 20 do 30 god. - 39,65% i
 - preko 30 god. - 6,90%.
12. Po stručnoj spremi - 94,82% ima višu školu, dok 5,17% ima srednju.

Napomena: Upitnik je prevod upitnika koji je konstruisan u Finskoj (Faculty of Oulu, Finland) i koji je promenjen u Finskoj i na Pedagoškom fakultetu u Ljubljani.

2. Iskustva i stavovi prosvetnih radnika prema deci sa posebnim potrebama

Razlozi za istraživanje:

Uzrasti i incidenca dece sa posebnim potrebama koja se obraćaju dečjem kliničkom psihologu:

- svega - 593 dosijea,
- dečaka - 315, devojčica - 278,
- uzrasti: predškolski - 147, osnovna škola - 327, srednja škola - 91, ostalo - 28,
- dijagnoze:
 - mentalna retardacija - 61,
 - usporen psiho-motorni razvoj - 10,
 - granični slučajevi - 20,
 - Enuresis nocturna - 48,
 - krize svesti - 34,
 - Paralysis, Haemiparesis - 9,
 - Tick - 25,
 - psihosomatske smetnje - 26,
 - poremećaj ponašanja - 60,
 - Anxioznost - 47,
 - Diabetes mellitus - 6 i dr.

Ovi indikatori nameću potrebu ispitivanja znanja, iskustava i stavova prosvetnih radnika prema deci sa posebnim potrebama u svetlu neophodne integracije ove dece u redovne vrtiće - škole..

Uzorak: slučajan - 201 prosvetni radnik opštine Pirot

Tehnika: upitnik

Ciljevi:

- ispitati nivo znanja koje poseduju prosvetni radnici o deci sa posebnim potrebama,
- mišljenje o načinu vaspitanja i obrazovanja dece sa razvojnim smetnjama,
- stav o tome šta bi deca trebalo da ponesu iz vrtića - škole,
- nivo saradnje vaspitača sa roditeljima,
- mišljenje o tome šta bi doprinelo boljem statusu dece sa razvojnim smetnjama,
- stepen zadovoljstva pozivom.

Rezultati:

1. Šta je najvažnije što deca treba da ponesu iz vrtića - škole:
 - odgovarajući korpus znanja - 26,46%,
 - praktične veštine - 19,05%,
 - strategije učenja - 14,29%,
 - kreativnost - 15,80%,
 - iskustva vršnjačke komunikacije - 17,46%.
2. Deca kojoj se vaspitači - učitelji najviše posvećuju:
 - prosečnih sposobnosti - 51,24%,
 - obdarena deca - 17,41%,
 - deca sa posebnim potrebama - 30,85%.
3. Količina znanja stečena tokom profesionalne karijere:
 - dovoljno - 37,31%,
 - malo - 56,22%,
 - veoma malo - 6,47%.
4. Poreklo saznanja o deci sa posebnim potrebama:
 - iz udžbenika - 49,46%,
 - sa seminara - 4,84%,
 - od stručnih saradnika vrtića - 19,89%,
 - od roditelja dece sa posebnim potrebama - 25,81%.
5. Način na koji treba da se vaspitavaju i obrazuju deca sa posebnim potrebama:
 - u redovnim vrtićima - školama - 8,46%,
 - razvojnim grupama pri vrtićima, razvojnim odeljenjima pri školama - 50,25%,
 - u specijalnim vrtićima - školama - 41,29%.

6. Važne odluke vezane za decu sa razvojnim smetnjama donose:
 - roditelji - 2%,
 - profesionalci - 15%,
 - zajednički - 82%.
7. Kategorije dece sa razvojnim smetnjama koje se najlakše adaptiraju na uslove vrtića - škole:
 - mentalno retardirana - 7,22%,
 - slabovida - 17,53%,
 - sa oštećenjem sluha - 5,15%,
 - sa hroničnim bolestima - 41,24%,
 - sa teškoćama kretanja - 13,40%,
 - hiperaktivna - 15,46%.
8. Preferencija za rad sledećih kategorija dece:
 - mentalno retardirana - 2,59%,
 - slabovida - 18,65%,
 - sa oštećenjem sluha - 5,18%,
 - sa hroničnim bolestima - 34,72%,
 - sa teškoćama kretanja - 17,62%,
 - hiperaktivna - 21,24%.
9. Ko najviše saraduje sa prosvetnim radnicima po pitanju dece sa razvojnim smetnjama:
 - psiholog - 46,99%,
 - pedagog - 12,57%,
 - socijalni radnik - 4,92%,
 - kolege međusobom - 26,78%.
10. Mišljenje o tome šta bi promenilo na bolje status dece sa posebnim potrebama u vrtići - školi:
 - novi zakonski akti - 11,92%,
 - manje grupe u vrtiću - školi - 57,51%,
 - saradnja sa drugim profesionalcima - 24,35%.
11. Stepenn zadovoljstva pozivom na skali od 1 do 5.
 - 11%,
 - 2.....1,49%,
 - 3.....7,46%,
 - 4.....46,27%
 - 5.....43,78%.
12. Struktura prosvetnih radnika u anketi:
 - vaspitači - 29,74%,
 - učitelji - 18,46%,
 - nastavnici - 23,59%,
 - profesori - 28,21%.
13. Staž anketiranih:
 - od 0 do 10god. - 29,35%,
 - od 10 do 20god. - 30,43%,
 - od 20 do 30god. - 24,46%,
 - više od 30god. - 15,76%.

3.Kvalitet obrazovanja i vaspitni stilovi prosvetnih radnika

Razlozi za istraživanje:

Reforma škola podrazumeva promenu stavova i vaspitnih stilova prosvetnih radnika. Škole moraju da budu uređene u skladu sa dečjom prirodom, a ne suprotno njoj. Suštinski je važno promeniti odnos prema deci - umesto kontrole, nadgledanja i restriktivnog ponašanja... neophodno je sa detetom uspostaviti odnos poverenja, poštovanja i saradnje. Prosvetni radnik bi trebalo da u svakom trenutku ima na umu da je dete svesno i aktivno, interaktivno biće, bogato potencijalima, koje ima želju i potrebu, ali i kompetentnost da aktivno učestvuje u svom razvoju i životu, da utiče na svoju okolinu, da je svako dete ličnost za sebe i da ga kao takvo treba poštovati.

Smatrali smo da promene u kvalitetu obrazovanja i vaspitnih stilova nastavnika treba započeti od sagledavanja aktualnog stanja - onako kako ga vide neposredni akteri obrazovnog procesa - učenici.

Uzorak: slučaj - učenici I i IV razreda srednje škole - 242; 118 učenika OŠ, 124 učenika srednje škole (učenici Gimnazije i Tehničke škole)

Tehnika: upitnik

Ciljevi:

- ispitati vaspitnu ulogu škole,
- prava i dužnosti učenika,
- podsticanje razvoja veštine socijalne interakcije,
- vaspitne stilove nastavnika,
- organizaciju vaspitno-obrazovnog procesa - tradicionalna - aktivna nastava

Rezultati:

I razred - Stavovi učenika o kvalitetu nastave i vaspitnim stilovima u osnovnoj školi

1. Ocena nastave u osnovnoj školi:

- naporna, ali istovremeno i zanimljiva - 43,86%,
- naporna, uz strah i odbojnost - 3,55%,
- dosadna i sasvim nezanimljiva - 6,14%,
- jednostavna i zanimljiva - 46,49%.

2. U nastavi, nastavnici najviše cene:

- ponavljanje onoga što su oni predavali - 36,92%,
- disciplinovanost na času - 25,26%,
- inicijativu i spremnost za iznošenje stavova, primera, lična iskustva - 37,82%.

3. Kako nastavnici kažnjavaju greške:

- ocenama - 32,29%,
- prekorima - 5,94%,
- fizički - 5,00%,
- imaju razumevanja za greške i daju prilike da se isprave - 59,27%.

4. Školske i životne probleme učenici su rešavali:

- "podelimo sa svojim nastavnicima, bez straha da ćemo eventualno biti kažnjeni" - 32,6%,
- nastavnici nisu pokazivali interesovanje za probleme učenika - 6,4%,
- manji broj nastavnika je pokazao interesovanje za probleme - 38,8%,
- "nisam želeo-la sa nastavnicima da delim svoje probleme" - 17,38%.

5. Poreklo znanja iz OŠ:

- na času od nastavnika - 70,48%,
- iz udžbenika, samostalno - 25,19%,
- iz udžbenika zajedno sa roditeljima - 3,26%,
- privatno, sa drugim nastavnicima - 2,13%.

6. Prilike za grupne projekte:

- da - 54,28%,
- ne - 11,13%,
- pojedini predmeti - 34,58%.

7. Nastava van škole:

- da - 38,98%,
- ne - 61,02%.

8. Nastavna sredstva koje nastavnici koriste:

- uglavnom kedu i tablu - 79,09%,
- modele, karte, udžbenike, enciklopedije - 20,91%,

9. Nastava je organizovana:

- frontalno predavanje - 72,44%,
- grupni rad sa nastavnikom - 23,65%,
- učenici samostalno izlažu gradivo - 2,5%,
- čitanje na času - 2,63%.

10. Jasnost nastavnikovih zahteva:

- da - 55,17%,
- ne - 5,17%,

- ponekad - 39,665.
11. Ocena objektivnosti nastavnika od 1 do 5:
- 1 - 3,41%,
 - 2 - 6,02%,
 - 3 - 32,92%,
 - 4 - 26,27%,
 - 5 - 7,77%.
12. Provera znanja:
- usmeno - 6,26%,
 - pismeno - 2,69%,
 - usmeno i pismeno - 68,72%,
 - usmeno i pismeno uz uvažavanje mišljenja učenika - 22,31%.
13. Uspeh u prethodnom razredu:
- 1 - 0%,
 - 2 - 1,69%,
 - 3 - 0%,
 - 4 - 28,81%,
 - 5 - 70,34%.

IV razred - Stavovi učenika o kvalitetu nastave i vaspitnim stilovima u osnovnoj školi

1. Ocena nastave u srednjoj školi:
- naporna, ali istovremeno i zanimljiva - 44,4%,
 - naporna, uz strah i odbojnost - 22,71%,
 - dosadna i sasvim nezanimljiva - 32,08%,
 - jedostavna i zanimljiva - 1,61%.
2. U nastavi, nastavnici najviše cene:
- ponavljanje onoga što su oni predavali - 50,21%,
 - disciplinovanost na času - 29,5%,
 - inicijativu i spremnost za iznošenje stavova, primera, lična iskustva - 19,21%.
3. Kako nastavnici kažnjavaju greške:
- ocenama - 61,59%,
 - prekorima - 15,83%,
 - fizički - 11,33%,
 - imaju razumevanja za greške i daju prilike da se isprave - 11,23%.
4. Školske i životne probleme učenici rešavaju:
- "podelimo sa svojim nastavnicima, bez straha da ćemo eventualno biti kažnjeni" - 5,04%,
 - nastavnici nisu pokazivali interesovanje za probleme učenika - 46,43%,
 - manji broj nastavnika je pokazao interesovanje za probleme - 47,65%,
 - "nisam želeo sa nastavnicima da delim svoje probleme" - 1,72%.
5. Poreklo znanja u srednjoj školi:
- na času od nastavnika - 44,16%,
 - iz udžbenika, samostalno - 35,91%,
 - iz udžbenika zajedno sa roditeljima - 3,35%,
 - privatno, sa drugim nastavnicima - 15,36%.
6. Prilike za grupne projekte:
- da - 34,28%,
 - ne - 25,69%,
 - pojedini predmeti - 40,02%.
7. Nastava van škole:
- da - 38,92%,
 - ne - 61,00%.
8. Nastavna sredstva koje su nastavnici koristili:
- uglavnom kedu i tablu - 87,27%,
 - modele, karte, udžbenike, enciklopedije - 1,273%,

9. Nastava je organizovana:
- frontalno predavanje - 89,91%,
 - grupni rad sa nastavnikom - 5,97%,
 - učenici samostalno izlažu gradivo - 3,05%,
 - čitanje na času - 2,13%.
10. Jasnost nastavnikovih zahteva:
- da - 26,07%,
 - ne - 16,60%,
 - ponekad - 57,34%.
11. Ocena objektivnosti nastavnika od 1 do 5:
- 1 - 0,00%,
 - 2 - 9,42%,
 - 3 - 24,04%,
 - 4 - 37,45%,
 - 5 - 28,27%.
12. Provera znanja:
- usmeno - 5,3%,
 - pismeno - 4,23%,
 - usmeno i pismeno - 85,30%,
 - usmeno i pismeno uz uvažavanje mišljenja učenika - 4,34%.
13. Uspeh u prethodnom razredu:
- 1 - 0%,
 - 2 - 7,55%,
 - 3 - 23,71%,
 - 4 - 29,61%,
 - 5 - 42,88%.

4. Nasilje u školi

Ciljevi:

- ispitati učestalost verbalnog, fizičkog, emocionalnog nasilja među učenicima,
- stav dece prema uništavanju školske imovine,
- stav učenika prema nasilju,
- osećanje sigurnosti - nesigurnosti dece u školi,
- koliko i od koga deca traže pomoć kada su žrtve nasilja, predlozi za prevazilaženje nasilja

Anketirano je 407 učenika V, VI, i VII razreda pirotskih osnovnih škola, sa namerom da se ispita koliko je problem nasilja u školi ozbiljan i da li se deca osećaju bezbedno kao i koliki je stepen verbalne, fizičke i emocionalne agresije prisutan među decom.

Da se deca u školi često svađaju misli 107 učenika ili 26,29%.

Da se ponekad svađaju s matra 211 učenika ili 51,84%.

Da su svađe retke u odeljenju s matra 88 učenika ili 21,63%.

Razlozi zbog čega se deca najčešće svađaju po njihovom mišljenju su: (tražili smo 2 odgovora)

50% dece smatra da je najčešći razlog svađe međusobno vređanje i nazivanje pogrdnim imenima

Ostali razlozi su:

udara me 37, 10%

ogovara me 20, 64%

uzima moje stvari 19, 41%

Verbalna agresija registrovana u prethodnom pitanju potvrđena je u naredna 2 pitanja

59, 46% ima nadimak koji ga vređa,

38, 82% dece je ismevano od svojih drugova

Naša hipoteza o porastu fizičke agresije među decom potvrđena je sledećim podacima:

93, 61% dece kaže da u njihovoj školi ima tuče među decom a

58, 97% je bilo žrtva fizičkog nasilja.

U tučama u školi učestvovao je svaki treći đak 34, 64% .

Nasilno ponašanje starijih učenika nad mlađim učenicima ispoljava se na različite načine. Najveći broj mlađih učenika 87% biva zadirkivano od starijih.

u 45, 75% slučajeva stariji učenici tuku mlađe,

u 40% slučajeva teraju ih da urade nešto što ne žele,

13% mlađih učenika biva novčano ucenjivano.

65% dece smatra da je u međusobnim tučama dolazilo i do povreda.

Da u školi postoje neka deca koju drugi izbegavaju s matra 87, 71% dece.

Ispitali smo i kakav je odnos dece prema školskoj imovini a rezultati nam pokazuju da su najčešći razlozi zbog čega se uništava školska imovina:

nevaspitanje 41, 28%

želja da se bude u centru pažnje 35, 87%

negativan stav prema školi 12, 29%

Koliko je problem nasilja u školi alarmantan pokazuje i % dece koji se izjasnio da je problem nasilja:

veoma ozbiljan 30, 22% ,

ozbiljan 42, 75% , a još šokantniji je podatak da se među osnovnoškolcima svaki 3- 4 učenik ne oseća bezbednim u školi.

Deca, žrtve nasilja, u školi najčešće traže pomoć od:

nastavnika 48% ,

psihologa 14%

roditelja 12, 53%

drugova 9, 58%

5. Odnos odraslih prema deci

Ciljevi:

- vaspitni stilovi roditelja i nastavnika,
- poštovanje i uvažavanje ličnosti deteta,
- učestalost konflikata između dece i roditelja - nastavnika,
- verbalno i fizičko kažnjavanje - učestalost, intenzitet,
- uzroci kažnjavanja,
- osećanja koja se javljaju kod dece

Anketirano 407 učenika V, VI, VII i VIII razreda pirotskih osnovnih škola, od toga 204 dečaka i 203 devojčica.

Želeli smo da ispitamo koji su vaspitni postupci roditelja prisutni, koji su razlozi zbog kojih roditelji kažnjavaju decu kao i da li postoji poštovanje i uvažavanje detetove ličnosti od strane odraslih.

Probleme u komunikaciji u porodici potvrđuju i odgovori naših ispitanika od kojih :

51% povremeno razgovara o svojim problemima sa roditeljima,

a 26 učenika ili 6, 39% nikad o svojim problemima ne razgovara sa roditeljima.

Nešto veći broj dece 7, 13% s matra da roditelji nemaju poverenja u njih.

U sukob sa roditeljima **često** dolazi 17, 44% ispitanice dece,

A u 66% slučajeva sukob rešavaju dogovorom,

U 10, 32% zabrane im izlazak, u 9% slučajeva konflikt ostaje nerešen (odgovor: svađamo se) .

Deca bivaju kažnjavana najčešće zbog:

- škole i učenja 42, 51% ,
- nemarnog odnosa prema stvarima 22, 60% ,

- nedisciplinovanog i lošeg ponašanja 9, 09% ,
- ne pomaže u kući 7, 13%
- za alternativu nešto drugo odlučilo se 18, 43% ispitanika .

Na pitanje: Ko te češće kažnjava, ispitivana deca su odgovorila:

oba roditelja 48, 40% ,

majka 30, 71%

otac 4, 91%

dok je 16% odgovorilo da ih roditelji ne kažnjavaju.

Dobili smo i podatke o učestalosti fizičkog kažnjavanja a oni su sledeći:

ponekad me udare 58, 72% ,

udare me uvek kada pogrešim 9, 83% ,

nikad me nisu istukli odgovorilo je 31, 45% dece.

podatak da svako deseto dete istuku kada pogreši je alarmantan podatak.

Na pitanje: Kako se oseća dete koje tuku, dobijamo sledeće podatke:

besan sam 20, 64% ,

ne želim da razgovaram sa njima 26, 04% ,

plačem jer me boli 19, 25% ,

poželim da im vratim 11, 30% ,

27, 5% dece nije se odlučilo nije odabralo nijedan odgovor od ponuđenih odgovora (dodati odgovori su najčešće bili da se osećaju povređeni i uplašeni)

Na pitanje: Ako te roditelji istuku kako to čine, dobili smo sledeće rezultate:

dobijaju šamare 57, 99% ,

tuku me pesnicom 20, 21% ,

nekim drugim predmetima 38, 73% (gde su deca često navodila: Udaraju me čime stignu, kašikom, papučama)

Ipak najčešći vaspitni postupci roditelja prema iskustvu su:

hvale me i podstiču 56, 76% ,

grde me 14, 74% ,

kažnjavaju 4, 42%

nagrađuju 28, 73% .

I poslednja 4 pitanja u ovom upitniku dala su nam uvid u odnos nastavnika i učenika, uvid smo ostvarili iz razloga što je poznato da je uticaj nastavnika na formiranje mladih ljudi mnogostruki i značajan. U današnjoj školi još uvek se zadržavaju autoritarna pozicija nastavnika (koja postaje alarmantna ako se zasniva na strahu a ne na znanju i poštovanju) i podređen položaj učenika. Na ovakvu tvrdnju ukazuju sledeći odgovori:

Na pitanje: Da li je odnos učenik- nastavnik dobar , 65, 57% učenika odgovorilo je DA, dok je 32, 43% učenika odgovorilo NE.

Alarmantan je podatak da je 42% učenika izjavilo da se plaši nastavnika.

Na pitanje: Da li ima nastavnika koji vređaju decu,

20% učenika odgovara da nastavnici to čine često,

53% odgovara ponekad,

27% nikad.

Na pitanje: Da li nastavnici tuku decu, dobili smo sledeće rezultate:

3, 44% odgovorilo je često,

34, 40 ponekad,

62, 16% nikad.

6. Strahovi kod dece

„Pobeda nad strahom
je početak mudrosti“
Bernard Rasel

Obzirom da je emocija straha jedna od najčešćih emocija kod dece i odraslih, a imajući u vidu vreme i okolnosti u kojima su deca odrastala i odrastaju, interesovalo nas je u kom stepenu je strah zastupljen kod naše dece. Pogotovu što je emocija straha izrazito negativna emocija i utiče na mnoge psihičke procese a ako je intenzivna smanjuje nivo intelektualnih procesa i mišljenja.

Slučajnim uzorkom obuhvaćeno je 406 učenika IV, VI i VII razreda pirotskih osnovnih škola. Upitnik je sadržao 40 pitanja i ispitivao je sve situacije koje bi mogle da pokažu da li je prisutna emocija straha.

Ciljevi:

- ispitati zastupljenost realnih strahova kod dece,
- ispitati pojavu anksioznosti kod dece,
- strah od škole, ispitivanja,
- ispitati pojavu fobija kod dece,
- pojavu potrebe za sigurnošću.

Posle obrade upitnika došli smo do saznanja da se stepen ispoljavanja straha kod dece kreće od 32, 25% do 90, 39% . Možemo da zaključimo da su deca davala najviše odgovora sa DA (tj. ispoljili najviši stepen straha kod sledećih pitanja) :

Da li ti se ponekad desi da brineš da li ćeš znati lekciju u školi	90, 39%
Da li si nekad nesrećan	84, 73%
Brineš li da se nekome koga poznaješ može desiti nešto loše.....	81, 28%
Da li se brineš da će se tvoja majka razboleti.....	80, 54%
Da li si zabrinut da bi tvoj otac mogao da se razboli.....	78, 08%
Da li se brineš da nećeš moći da uradiš ono što želiš.....	76, 35%
Brineš li se šta će roditelji reći oko tvojih ocena u školi.....	76, 35%
Kada je otac van kuće brineš li da li će se vratiti.....	66, 26%
Da li nekada imaš čudan osećaj da će ti se nešto loše dogoditi.....	66, 26%
Da li se brineš radi onoga što će se desiti u budućnosti.....	65, 76%
Da li ponekad imaš čudan osećaj u stomaku a da ne znaš zašto.....	65, 02%
Da li se plašiš kada si sam u sobi i čuješ neki čudan zvuk.....	63, 79%
Da li se brineš kada je mama van kuće da se neće vratiti.....	63, 30%
Plašiš li se da se možeš povrediti.....	59, 36%
Da li se kada si van kuće brineš šta se događa kući.....	59, 11%
Da li se brineš da ćeš se razboleti.....	58, 87%
Da li ponekad osećaš strah kada gledaš sa velike visine.....	53, 94%
Kada uveče u krevetu pokušavaš da zaspis da li se često dešava da brineš zbog nečega.....	52, 22%
Da li te neke stvari na radiju ili televiziji plaše.....	51, 23%

Visoki procenat pozitivnih odgovora na pitanja vezana za školu, ukazuje da veliki broj učenika ima strahove i brige vezane za školu. Ovo je zabrinjavajući podatak, jer strah od škole negativno utiče na radna postignuća i uspeh u školi. Stvaranje prijatnije atmosfere u školi, poštovanje individualnih sposobnosti svakog učenika, korišćenje aktivnih metoda rada, poštovanje potrebe ličnosti dece kao i smanjivanje verbalizma u nastavi i primena savremenih nastavnih sredstava, svakako bi doprinelo smanjenju negativnih emocija prema školi i učenju.

Ono što smo zapazili je da su deca ispoljila visok stepen anksioznosti, teskobe. Nad ovom činjenicom ne možemo ostati ravnodušni i treba pomoći deci da se oslobode svojih strahova, kako bi postali zreli i zadovoljni odrasli.

Primarna potreba deteta za ljubavlju, sigurnošću i brigom oca i majke, potvrđena je visokim stepenom ispoljavanja straha na pitanja koja se odnose na bolest roditelja ili odlazak iz kuće jednog od njih, najpre oca 66, 26% , a zatim majke 63, 30% . Veća zabrinutost dece za oca može se objasniti našom bližom prošlošću, ratom, mobilizacijom, bombardovanjem.

KORAK NAPRED:

Ideje za projekte:

1. Program integracije dece sa posebnim potrebama u redovne grupe vrtića i škole - edukacija vaspitača, učitelja, nastavnika,
2. Program edukacije roditelja dece sa posebnim potrebama,
3. Program edukacije vaspitača u podsticanju komunikativnih funkcija govora,
4. Program nenasilne komunikacije za nastavnike i roditelje
5. Program konstruktivno rešavanja sukoba, nenasilne komunikacije za decu školskog uzrasta
6. Program promocije zdravih stilova života za decu školskog uzrasta
7. "Kreativni centar" - klub mladih za svrsishodno i kreativno slobodno vreme
8. Edukativne i kreativne radionice za decu - relaksacija, abreagovanje napetosti, smanjenje straha, empatija i altruizam
9.

Veliki broj dece koji se boji svojih nastavnika, „odgovaranja na času“ , i brine o tome kako će se njihovi roditelji ponašati kada su u pitanju njihove školske ocene, s jedne strane, kao i veliki broj dece, koja su izložena nasilju u porodici i školi u kojoj se ne osećaju dovoljno bezbedno, nedvosmisleno govori o tome koliko je situacija u pirotskih osnovnim školama daleko od slike škole kakvu želimo, škole po meri deteta . LPA Tim ima šansu, a nadamo se i podršku lokalne vlasti, da stvori uslove da pirotske škole budu "po meri deteta".

BOLJE ZDRAVLJE ZA SVU DECU PIROTA- LAP

Analiza zdravstvenog stanja dece na području opštine Pirot -tim za zdravstvo-

Lokalni plan akcije za decu na području opštine Pirot ima za cilj da na osnovu sveobuhvatne analize stanja uključujući sve segmente života dece definiše strateške ciljeve i aktivnosti u periodu 2005-2010godine :

- Omogućiti svoj deci zdrav i bezbedan početak života (standardi kvaliteta rada prenatalne zaštite-skrining kongenitalnih poremećaja, porođaji u zdravstvenoj ustanovi , preživljavanje dece sa TM manjom od 2500gr.,smanjenje smrtnosti odojčadi i dr.)
- Stvoriti uslove za optimalan rast i razvoj (jednakost,dostupnost primarnoj zdravstvenoj zaštiti,prevencija povređivanja i nasilja,zdrava ishrana,očuvanje životne sredine,informisanost i uključivanje dece u odlučivanju)
- Promocija zdravlja dece –kontinuirano ,programski (zdravi stilovi života,prevencija bolesti zavisnosti idr.)

Kada se želi da definiše zdravstveno stanje jedne populacije,mora se imati u vidu da ono zavisi od zdravlja svakog pojedinca i da je posledica udruženog delovanja mnogih faktora endogenih i egzogenih : pušenje, alkoholizam,neadekvatna ishrana ,nedovoljna fizička aktivnost,nasleđe, socio-ekonomski uslovi života,kao i uticaj sistema zdravstvene i socijalne zaštite.

Najčešće korišćeni pokazatelji kojima se meri zdravstveno stanje populacije nazivaju se pozitivni i negativni indikatori zdravlja i biće prikazani u daljem tekstu.

Biološki tip stanovništva opštine Pirot po *Sunberg-u* je regresivan, što znači da se u ukupnoj poulaciji smanjuje učešće najmlađih a sve više povećava učešće najstarijih kategorija.(tabela br.1) .

Prema popisu iz 2002 godine stanovništvo uzrasta 0-14godina čini 14,5%,stanovništvo uzrasta 15-49 godina 46,5% i stanovništvo staro 50 i više godina 38,9%..

Tab. br.1. Biološki tip stanovništva opštine Pirot po *Sunberg-u* prema popisu iz 1971- 2002 god.

Godina	0-14 godina	15-49 godina	50 i više godina
1971	21.4%	45.7%	32.7%
1981	18.7%	42.2%	39.0%
1991	17.8%	41.0%	41.1%
2002	14,5%	46,5%	38,9%

Indeks starenja je pokazatelj namenjen proceni starosti stanovništva,granična vrednost ovog pokazatelja je 0.400.Iznad ove vrednosti stanovništvo se smatra starim, a ispod mladim.Prema popisu iz 2002 godine,indeks starenja stanovništva na teritoriji opštine Pirot iznosi 1,206 što govori daje populacija vrlo stara.

Tab. br.2 Indeks starosti na području opštine Pirot u periodu 1971- 2002 god.

Godina popisa	0-19 godina	Preko 60 god.	Indeks starosti
1971	21066	11324	0.537
1981	17978	11788	0.655
1991	16129	14571	0.903
2002	13250	15984	1,206

Učešće stanovnika starijih od 65 godina preko 10% u ukupnoj strukturi,takođe svrstava stanovništvo Pirota u kategoriju vrlo starog stanovništva.

Tab. br . 3

Godina	Broj stanovnika 65 +	% stanovništva preko 65 godina
1971	7516	10.8%
1981	9001	12.9%
1991	9811	14.5%
2002	11877	18,6%

Natalitet- je pokazatelj prirodnog kretanja stanovništva koji govori o broju živorođene dece na jednoj teritoriji u određenom vremenskom periodu . Nepovoljnom stopom se s matra stopa niža od 12 promila.

Tab. br.4. Natalitet na području opštine Pirot 1971-2003 god.

Godina	Broj živorođenih	Stopa nataliteta
1971	924	13.4
1981	902	13.0
1991	663	9.8
1992	660	9.7
1993	606	8.9
1994	660	9.8
1995	625	9.2
1996	633	9.4
1997	583	8.6
1998	489	7.2
1999	554	8.2
2000	534	7.9
2001	513	7,6
2002	507	7.9
2003	511	8,1

Analiza nataliteta stanovništva opštine Pirot pokazuje da je :

- Natalitet stanovništva opštine Pirot nizak
- Pokazuje tendenciju stalnog opadanja

Broj živorođenih iz godine u godinu se smanjuje tako da opada i stopa nataliteta .Na ovakvu stopu nataliteta su uticali mnogi faktori:socijalno-ekonomske prilike,nizak standardad stanovništva,struktura stanovništva(veći broj starog stanovništva i dr.)

Fertilitet- predstavlja pozitivnu komponentu prirodnog kretanja stanovništva. Govori o broju živorođene dece na 1000 žena generativnog doba (15-45god.). Na teritoriji opštine Pirot, žene fertilnog doba čine 22.3%. Opšta stopa fertiliteta na teritoriji opštine Pirot je niska iznosi 42,7%. Najniža stopa fertiliteta zabeležena je u 1998-oj godini 32.4%.

Tab. br.5. Fertilitet na području opštine Pirot u periodu 1991.-2003.godine.

Godina	Broj žena generativnog doba	Stopa fertiliteta
1991	15093	43.9
1995		41.4
1998		32.4
1999		36.7
2000		35.4
2001		34,1
2001	11959	42,4
2003	«	42,7

U posmatranom periodu uočljivo je opadanje fertiliteta, odnosno smanjenje broja živorođene dece na 1000 žena fertilnog doba. Na ovakvo opadanje fertiliteta i nataliteta uticali su mnogobrojni faktori: socio-ekonomski uslovi života, starosna struktura stanovništva, zdravstveno stanje, životni standard.

Mortalitet-predstavlja negativnu pojavu u prirodnom kretanju stanovništva i predstavlja odnos broja umrlih na hiljadu stanovnika u toku jedne godine na određenom području.

U periodu od 1971-1999 godine-stopu opšteg mortaliteta je u stalnom porastu. 1971. godine stopa opšteg mortaliteta iznosila je 10.0, 1991.godine 14.0 i 1999 godine 13.7.(Tabela br.6). Na vrednost ovog pokazatelja utiču polna i starosna struktura stanovništva, socio-ekonomski prilike, stepen organizovanosti i razvijenosti zdravstvene službe, snabdevenost lekovima i drugim medicinskim materijalom.

Tabela br.6. Stopa opšteg mortaliteta na području Opštine Pirot u periodu 1971-2003 godine.

Godina	Broj umrlih	Opšta stopa mortaliteta
1971	687	10,0
1981	758	10,9
1991	946	14,0
1999	902	13,7
2002	825	12,9
2003	864	13,5

Mortalitet odojčadi jedan je od najosetljivih pokazatelja zdravstvenog stanja stanovništva. Vrednost stope mortaliteta ispod 18 promila, smatra se vrlo niskom smrtnošću. Delovanje endogenih faktora: genetski, kongenitalni poremećaji, nedonesenost, mala porođajna težina, može se pratiti preko neonatalnog mortaliteta (smrtnost odojčadi od 0 do 28 dana života). Uticaj spoljnih faktora (socio-ekonomski uslovi, zdravstvena i socijalna zaštita) može se sagledati praćenjem postneonatalnog mortaliteta (od 28 dana do navršene godine života).

Tabela br.7 Stope smrtnosti odojčadi na području Opštine Pirot u periodu 1990.- 2003. godine.

Godina	Mortalitet odojčai	Neonatalni mortalitet	Postneonatalni mortalitet
1990	21.9	19.0	2.9
1991	18.1	15.1	3.0
1994	10.0	7.0	3.0
1995	8.2	/	/
1998	12.3	8.2	4.1
1999	9.0	7.2	1.8
2000	7.5	5.6	0
2001	15,6	15.6	0
2002	17.7	15.8	1.9
2003	17.6	17,6	/

Na području opštine Pirot mortalitet odojčadi je u opdanju od 1990 godine do 1998 godine kada beleži porast stope . Posle trenda opadanja ponovni porast vrednosti stope zapaža se od 2001 godine.

Stope neonatalnog mortaliteta su veće u odnosu na stope postneonatalnog mortaliteta (tabela br.7.) **Stopa neonatalnog mortaliteta** pokazatelj je **uticaja endogenih faktora** (nasleđa) kao i organizacije i korišćenja zdravstvene službe u pružanju specifične zdravstvene zaštite.Zato je potrebno preduzimanje mera na sprečavanju delolovanja endogenih faktora:

- rano otkrivanje poremećaja u trudnoći,
- saradnja sa genetskim savetovalištem
- maksimalna organizacija zdravstvene službe u pružanju sveobuhvatne prenatalne zaštite žena odnosno ploda u toku trudnoće kao i perinatalne zaštite žena u toku porođaja.

Proporcionalni mortalitet dece mlađe od 5 godina, predstavlja učešće smrtnosti dece ispod 5 godina starosti u ukupnoj smrtnosti stanovništva na jednom području. Pokazatelj je prisustva nehranjenosti, crevnih infekcija, kao i povređivanja kod dece, a u pojedinim nerazvijenim zemljama vrednost iznosi i 60%.

Tabela br.8. Stope proporcionalnog mortaliteta dece mlađe od 5 godina i lica starijih od 55 godina na području Opštine Pirot u periodu 1990-2003 god.

Godina	Do 5 godina	Preko 55 godina
1991.	3.4	85.4
1995.	2.0	91.0
2000.	0.6	93.1
2002	1.0	91.9
2003	1.0	

Na području opštine Pirot prisutne su vrlo niske stope proporcionalnog mortaliteta dece mlađe od 5 godina.

Zbog prisutne pojave starenja stanovništva pirotske opštine , iz navedene tabele može se još videti i da je uopšteno smrtnost na teritoriji Opštine Pirot u nivou smrtnosti stanovništva na područjima sa većom procentualnom zastupljenošću lica preko 55 godina starosti.(Tabela br.8)

Prirodni priraštaj – predstavlja biološki višak stanovništva , odnosno njegovu vitalnu snagu.Predstavlja odnos živorođenih i umrlih na 1000 stanovnika određene teritorije.

Na teritoriji opštine Pirot stopa prirodnog priraštaja ima negativne vrednosti i od 1991 godine pokazuje tendenciju stalnog opadanja.(tab.9)

Tab.9 Prirodni priraštaj na teritoriji opštine Pirot

Godine	Broj živorođenih	Broj umrlih	Prirodni priraštaj
1971	924	687	3.5
1981	902	758	2.1
1991	663	946	-4.1
1999	554	902	-5.1
2002	507	825	-4.9
2003	523	864	-5.3

Jedan od posebno važnih indikatora kod praćenja zdravstvenog stanja dece je Prevalenca zloupotrebe alkohola, cigarete i droga među školskom decom i omladinom.

U cilju sagledavanja ovog parametra urađeno je anketno istraživanje na uzorku 1026 učenika osnovnih i srednjih škola kako gradske tako i seoske sredine. Metodom slučajnog izbora ,pomenuti uzorak činili su učenici od 5. do 8. razreda osnovne škole i od 1. do 4. razreda srednje škole.

Osnovna svrha upitnika je da se sagledaju navike, stavovi i ponašanja mladih , da se uoče eventualna odstupanja od zdravih stilova života i da se u skladu sa veličinom problema preduzimaju odgovarajuće preventivne aktivnosti. Već je u uvodnom delu naglašena potreba za stalnom promocijom zdravlja –kontinuirano i programski !

Upotreba cigareta :

- U osnovnoj školi u gradu (GO) pušačku naviku ima 9,78% i puši do 10 cigareta dnevno , a u seoskoj sredini (SO) puši 3,11% učenika do 20 cigareta dnevno. Nepušenje kao poželjan oblik ponašanja dominira i u gradskoj i seoskoj sredini.(više od 90% su nepušači)
- U srednjoj školi pušenje je mnogo zastupljenije ,tako da u gradu (GS), puši 56,4% učenika ,a u seoskoj sredini (SS) 48,4% u proseku 5 do 20 cigareta.
- Polovina pušača želi da ostavi pušenje, jer je "pomalo " zabrinuta zbog štetnih posledica po zdravlje.
- Pušači iz neposredne okoline su najčešće otac i majka od 45% do 53%,ali i najbolji drug kod srednjoškolaca 64% ili je presudan uticaj društva u okruženju 87% do 94%.
- Najveći deo ispitanika 80% do 90% bez ozira na uzrast i sredinu smatra da je pušenje štetno po zdravlje, 60% do 80% - da je rasipanje para,ali i da olakšava kontakt sa drugima. Ne postoji jasan stav da li pušnje smiruje nerve,poboljšava koncentraciju i utiče na kondiciju, tako da samo 52% do 70% izražava svoj negativan stav.

Upotreba alkohola

- Među osnovcima gradskih i seoskih škola 84% do 87,4% ne pije alkohol.
- Među srednjoškolcima se više konzumira alkohol , i to povremeno-58,2% u seoskoj i 63,6% u gradskoj sredini.
- Osnovci su se izjasnili da je 12% do 14 % bilo pijano nekad u životu,dok je kod srednjoškolaca ova pojava zastupljenija – 62%
- Alkohol se najčešće kupuje u restoranu,kafiću ili samoposluzi,a mesta gde se najčešće pije su kafići, diskoteke i kod prijatelja i rođaka.

- Osobe iz okruženja koje najčešće piju jesu očevi, navode osnovci iz grada (15,9%) i sela (22,3%). Kod srednjoškolaca su to najbolji drugovi (23% - 27,5% ispitanika), a na drugom mestu su očevi kojom prilikom je upotreba alkohola zastupljenija na selu.
- Štetnost alkohola po zdravlje prepoznaje 61% - 66% osnovaca, dok je informisanost srednjoškolaca veća a posledice prepoznaje 70%-81%. Međutim nešto više od polovine srednjoškolaca 50%- 68% ima stav da alkohol popravljaja raspoloženje, uliva hrabrost, smanjuje strah i opušta, kao i da male količine ne škode zdravlju i da se piće u društvu ne odbija.

Upotreba droga

- Prisutna je nedovoljna informisanost učenika o drogama. Pojava je izraženija kod osnovaca i to u seoskoj sredini. Generalno različita je za različite vrste droga i kreće se od 44% do 90% onih koji nikad nisu čuli ili su čuli ali ništa neznaju o njima. (amfetamin, krek, LSD, morfin, trodon, ekstazi).
- Informisanost srednjoškolaca je bolja u odnosu na predhodne, ali još uvek nedovoljna, tako da se od 30% do 70% izjašljava da nije nikad čulo za pojedine droge ili ništa o njima ne zna. Ne postoje posebne razlike između gradske i seoske omladine.
- Na pitanje **ko ti je ponudio drogu?** odgovor je kod svih – **neko iz društva** i to: 2,9% slučajeva kod osnovaca samo u gradu, 13,2% kod srednjoškolaca na selu i 14,6% kod srednjoškolaca u gradu.
- U najvećem obimu 95,5% do 99% učenika se izjasnilo da nikad nije probalo drogu. U kategoriji srednjoškolaca u gradu 6,5% se izjasnilo da je probalo marihuanu, a 2% da je povremeno uzima, dok je 5,5% srednjoškolaca iz seoske sredine probalo amfetamin 1-2 puta.
- Probanje droge je uglavnom bilo u 11 god –lepak, u 13 godini se uvodi i marihuana sa 14 god -15, 16 - uzimaju se tablete, ekstazi.
- Ne postoji u dovoljnoj meri izričit stav o štetnosti droga na organizam. Osnovci iz obeju sredina u 77% slučajeva smatraju da su droge štetne, ali je ujedno i visok procenat onih koji ne misle tako ili neznaju. Srednjoškolci iz grada se u 82,6% slučajeva izjašnjavaju o štetnom dejstvu droga. Više od 30% ispitanika ne zna ili nema stav o tome dali marihuana izaziva zavisnost, da li droge smanjuju napetost, i podstiču kreativnost, da li treba legalizovati prodaju droga.
- Među ispitanicima postoji saglasnost u 55% do 82% slučajeva da zakonom treba maloletnicima ograničiti prodaju: duvana, alkohola, lekova i lakih droga (82%).

Na osnovu obavljenog istraživanja može se zapaziti da problem zloupotreba droga i psihoaktivnih supstanci postoji na našem području. Na prvom mestu evidentno je povećano konzumiranje alkohola kod učenika srednjih škola, na drugom mestu je pušenje duvana, a potom eksperimentisanje i zloupotreba droga. Očigledna je nedovoljna informisanost malih o ovim riziko- faktorima po zdravlje, ali i uticaj neposrednog okruženja u kojem stalno borave.

Prisustvo pomenutih riziko faktora po zdravlje dece i omladine obavezuje na primenu dobro organizovanih programskih aktivnosti prema izdvojenim prioritetima.

Zdravstvena služba mora biti nosioc Preventivnog programa, ali u realizaciji moraju učestovati svi sektori društvene zajednice uspostavljanjem partnerskih odnosa. Jedino u takvim uslovima je moguće uticati na globalnu promenu rizičnog ponašanja i uspostavljanja zdravih stilova života, očuvanja i unapređenja zdravlja svih ljudi zajednici, a posebno dece i omladine.

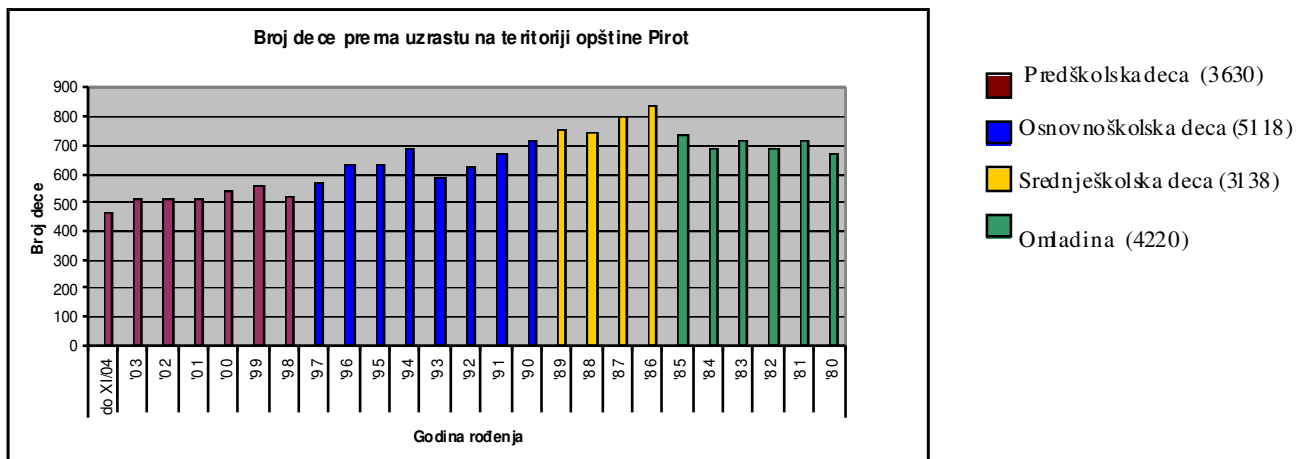
Da bi se stekla prava slika o stanju zdravlja dece u opštini Pirot, sprovedena su u okviru LPA istraživanja u Dečjem dispanzeru (Dispanzer za predškolsku decu i Dispanzer za školsku decu i omladinu), Dečjem odeljenju pirotske Bolnice i Službi patronaže Doma zdravlja. Podaci su dobiveni uvidom u sve zdravstvene kartone predškolske dece (3630), vakcinalne kartone Službe vakcinacije, iz registra dece prema uzrastu (jer ne postoji baza podataka niti kompjuterska obrada), iz dnevnih, mesečnih i godišnjih izveštaja ovih službi i anketom.

Istraživanja obuhvataju period od januara 2000 do novembra 2004. godine.

- **Demografski podaci o broju dece prema uzrastu** su usaglašeni sa izveštajima matične službe grada i kartoteke Dečjeg dispanzera. (Tabela 10.)

Tabela br. 10 Demografski podaci (broj dece prema uzrastu na teritoriji opštine Pirot).

Godina rođenja	do XI/04	'03	'02	'01	'00	'99	'98	'97	'96	'95	'94	'93	'92	'91	'90	'89	'88	'87	'86	'85	'84	'83	'82	'81	'80
Broj	470	513	512	514	540	561	520	565	637	636	685	684	620	673	718	754	749	795	840	734	693	717	692	714	670
	Predškolske dece						Osnovne škole						Srednje škole				Omladina								
Ukupno:	3630						5118						15-18 godina				19-24 godina								
													3138				4220								

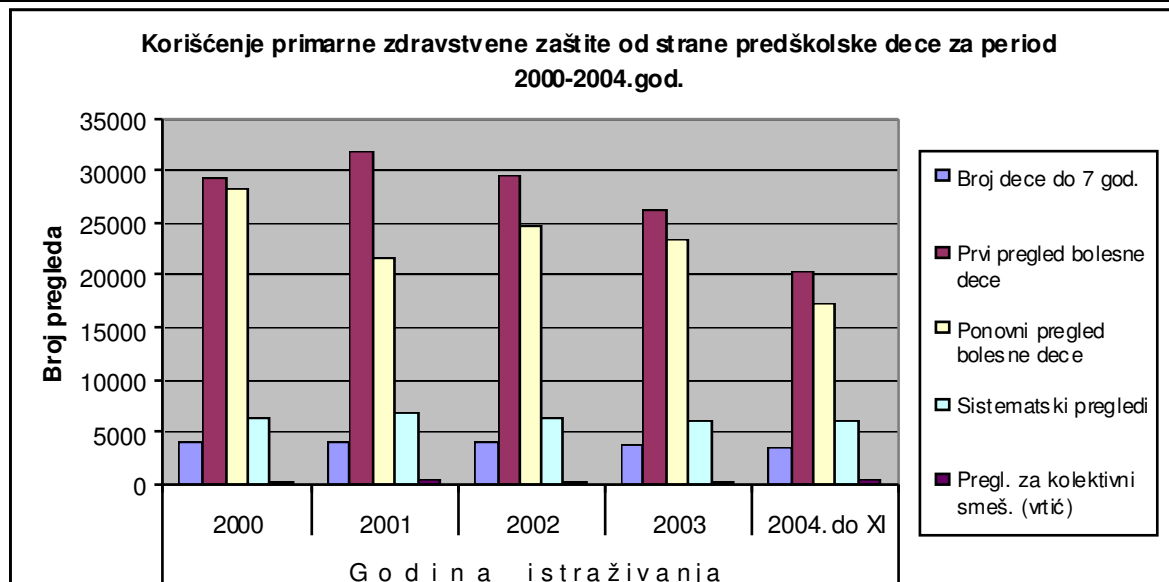

- **Predškolske dece u Pirotu do 30. XI 2004** ima 3630, osnovnoškolske 5118, srednješkolske 15 – 18 godina 3138, a omladine 19 – 24. god. 4220.
- **Primarnu zdravstvenu zaštitu** svojoj deci (Tabele 11 i 12.) pružaju Dečiji dispanzer danju i Dečje odeljenje od 19,00 do 7,00 h. kroz preglede na zahtev, sistematske preglede predviđene planom i programom Ministarstva zdravlja, sistematske preglede za upis u vrtić ili internat i za sportska takmičenja. Zanemarljiv broj usluga pružaju pedijatri privatno – pregledima na zahtev. Izabrani lekar funkcioniše od početka 2004., iz tabele 11 i 12 se vidi da je u proteklih 5 godina svako predškolsko dete godišnje pregledano oko 14 puta, a školsko 4,8 do 8,6, kao i da je sve više dece koja se sistematski pregledaju zbog učešća na sportskim takmičenjima.

Tabela br. 11. Korišćenje primarne zdravstvene zaštite od strane predškolske dece za period 2000. - 2004. god.

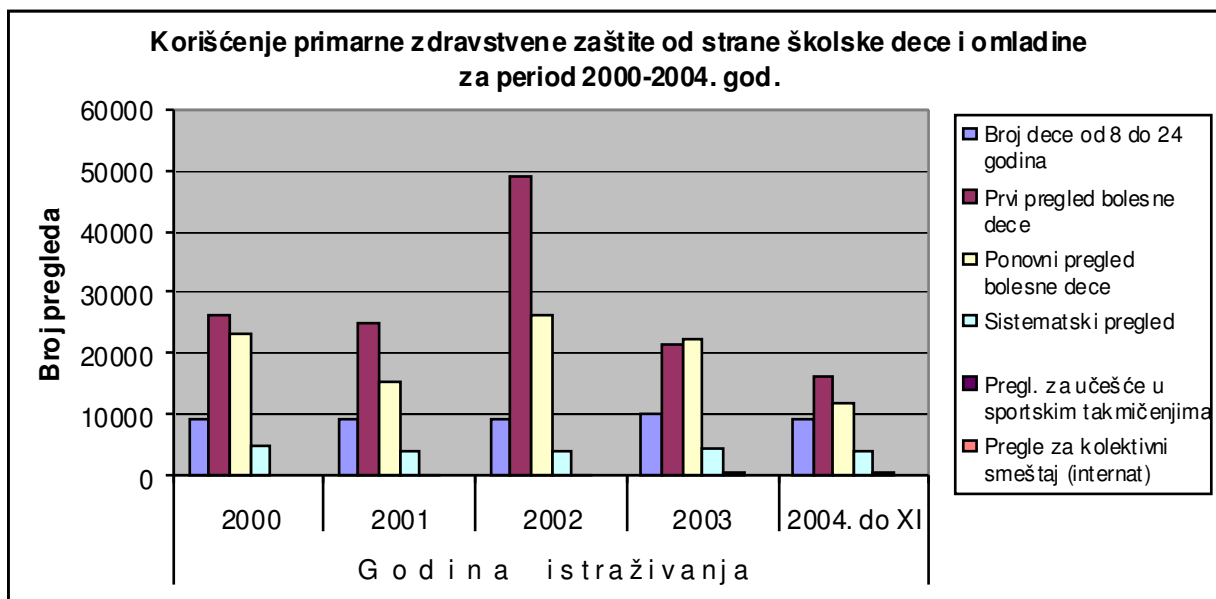
O p i s	G o d i n a i s t r a Ź i v a n j a				
	2000.	2001.	2002.	2003.	2004. do XI
Broj dece do 7 god.	4027	3973	3849	3725	3630
Prvi pregled bolesne dece	29288	31758	29570	26041	20376
Ponovni pregled bolesne dece	28205	21535	24681	23406	17346

Sistematski pregledi	6368	6851	6292	6080	6134
Pregl. za kolektivni smeš. (vrtić)	231	240	225	146	245
U k u p n o :	64092	60384	60768	55673	47731
Br. pregl. po detetu u toku godine	15,9	15,1	15,7	14,9	15,2

Tabelabr. 12 Korišćenje primarne zdravstvene zaštite od strane školske dece i omladine za period 2000.- 2004. god.

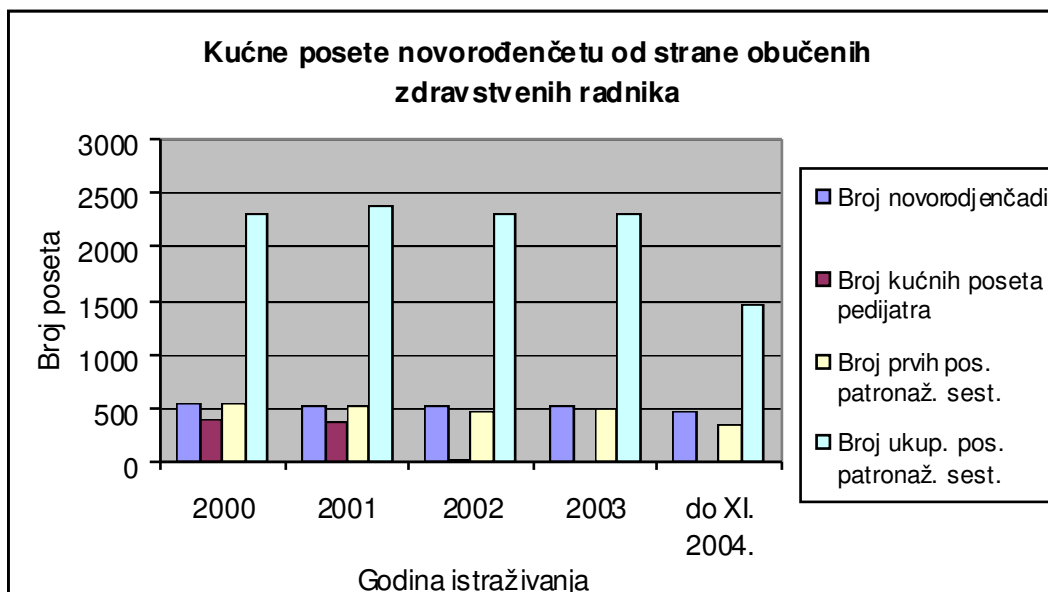
O p i s	G o d i n a i s t r a Ź i v a n j a				
	2000.	2001.	2002.	2003.	2004. do XI
Broj dece od 8 do 24 godina	9369	9283	9254	9915	9118
Prvi pregled bolesne dece	26119	24893	49215	21743	16262
Ponovni pregled bolesne dece	23210	15415	26521	22262	11853
Sistematski pregled	4730	4192	3953	4533	3863
Pregl. za učešće u sportskim takm.	95	143	230	642	656
Pregle za kolektivni smeštaj (internat)	60	50	93	107	111
U k u p n o :	54214	44693	80012	49287	32755
Br. pregl. po detetu u toku godine	5,7	4,8	8,6	4,9	8,2

- **Kućne posete novorođenčetu od strane obučanih zdravstvenih radnika** su 2000 do 2002. sprovodili pored patronažnih sestara iz Službe patronaže i pedijatri sa pedijatrijskim sestrama iz Dečjeg dispanzera (a predhodnih godina i nakon 2002, samo patronažne sestre) što je bilo odlično prihvaćeno od roditelja i omogućavalo je da se neka patološka stanja ranije uoče i saniraju. Broj poseta po novorođenčetu (Tabela 13.) odnosi se na grad i većinu sela.

Tabela br. 13 Kućne posete novorođenčetu od strane obučanih zdravstvenih radnika

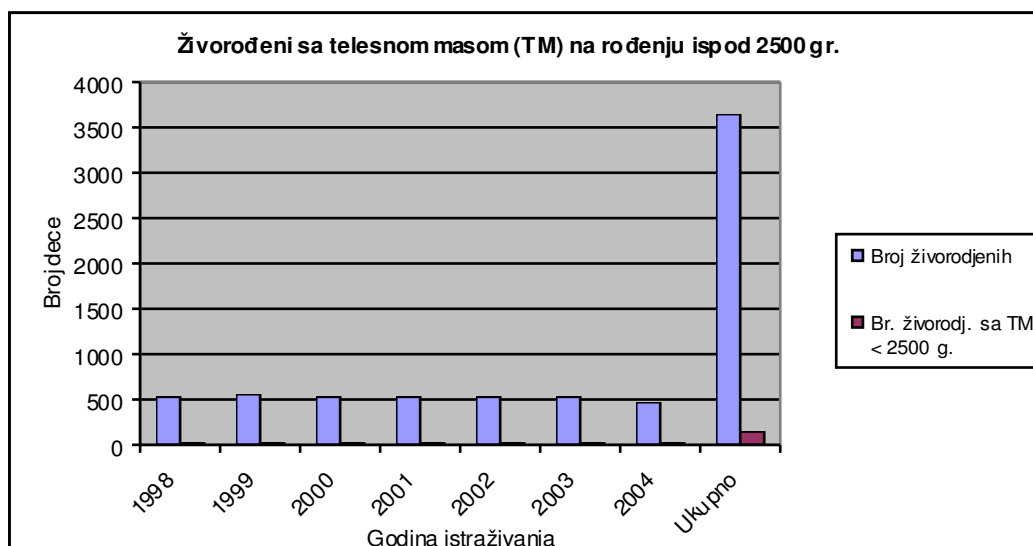
Godina istraživanja	2000.	2001.	2002.	2003.	do XI. 2004.
Broj novorođenčadi	540	514	512	513	470
Broj kućnih poseta pedijatra	387	365	21		
Broj prvih pos. patronaž. sest.	525	515	487	499	461
Broj ukup. pos. patronaž. sest.	2308	2390	2300	2299	2030
U k u p n o	2695	2755	2321	2299	
Broj poseta po novorođenčatu	5	5,35	4,5	4,48	

- **Živorodeni sa (TM) ispod 2500 gr.** (Tabela br. 14), za proteklih 5 godina, prosečno je na 3630 živorodene dece je bilo 143 (3,9%), (TM) ispod 2500 gr. Najmanje je rođeno 2000 god. a najviše 2001. god.

Tabela br. 14 Živorodeni sa telesnom masom (TM) na rođenju ispod 2500 gr.

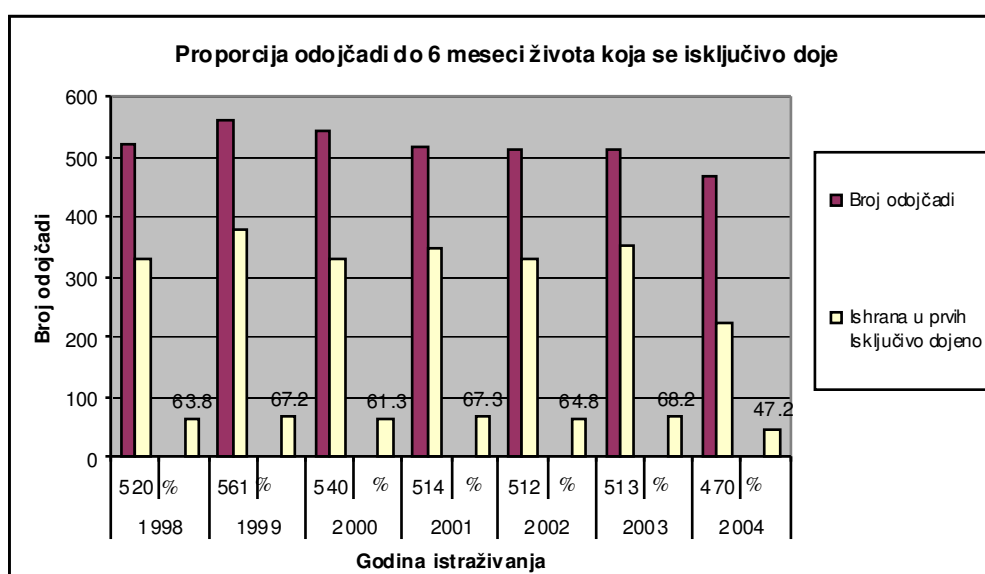
Godina istraživanja	1998	1999	2000	2001	2002	2003.	2004.	Ukupno
Broj živorodjenih	520	561	540	514	512	513	470	3630
Br. živorodj. sa TM < 2500 g.	23	23	15	27	25	19	19	143
%	4.4	4.1	2.7	5.2	4.8	3.7	4.0	3.9

- **Broj odojčadi koja se isključivo doje** do 6 meseci (Tabela br. 15) je prilično ujednačen za proteklih 5 godina i iznosi od 61,3% 2000 godine do 68,2% 2003. godine.

Tabela br.15 Ishrana odojčadi u prvih 6 meseci života.

Godina istraživanja	1998.		1999.		2000.		2001.		2002.		2003.		2004.		
Broj odojčadi	520		561		540		514		512		513		470		
Ishrana u prvih 6 meseci	Isključivo dojen	33 2	63. 8%	37 7	67. 2%	33 1	61. 3%	34 6	67. 3%	33 2	64. 8%	35 0	68. 2%	22 2	47. 2%
	Mešovita	90	17. 3%	99	17. 6%	95	17. 6%	78	15. 2%	86	16. 8%	78	15. 2%	46	9.8 %
	Veštačka	98	18. 8%	85	15. 2%	11 4	21. 1%	90	17. 5%	95	18. 6%	79	15. 4%	32	6.8 %

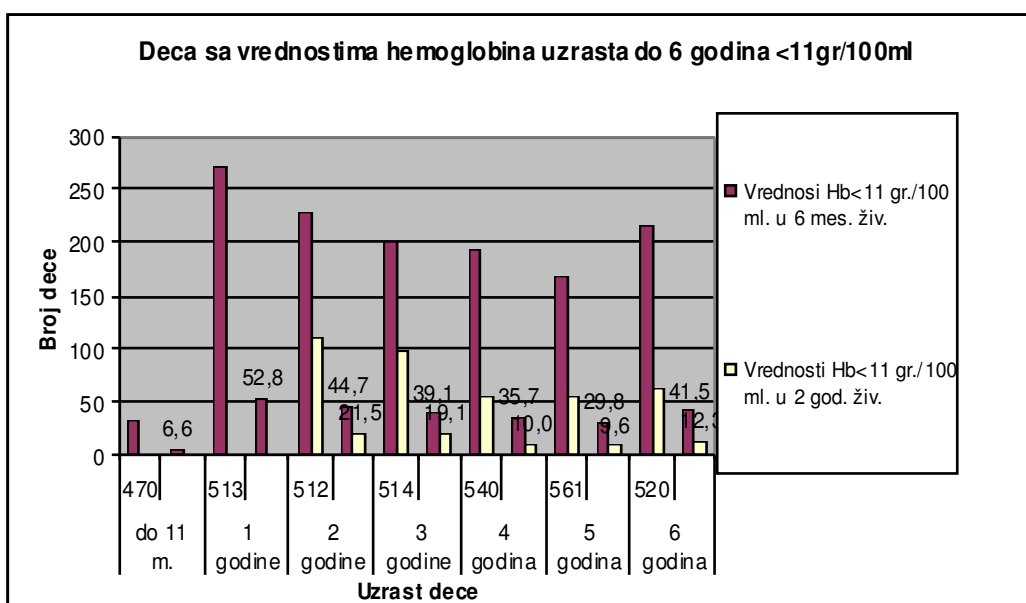
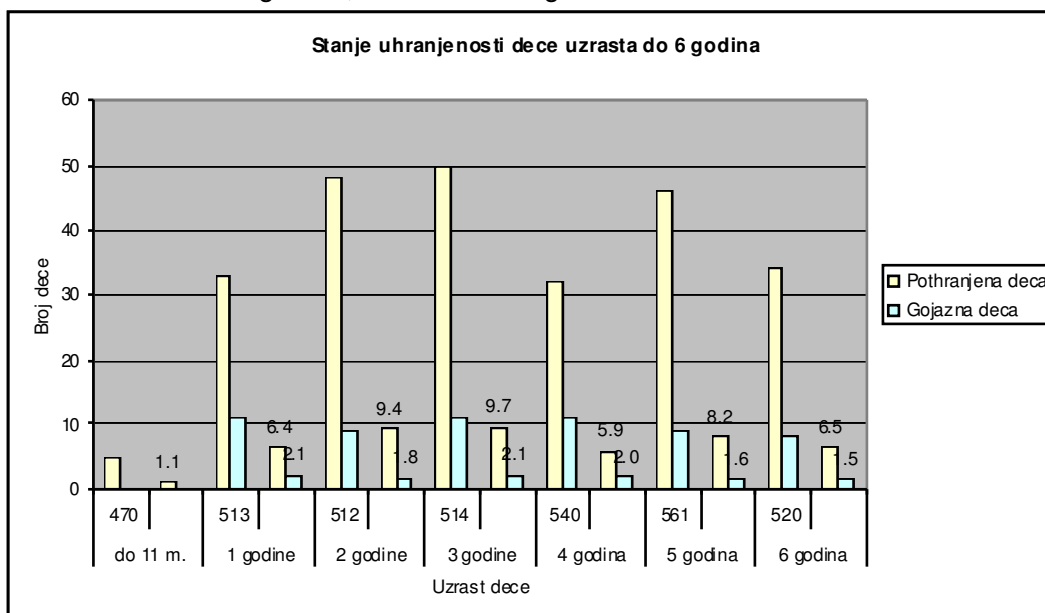

- **Pothranjene deca** (Tabela 16.) do 6 godina najviše je (9,7%, 9,4% i 8,2%) među decom sa 3, 2. i 5 godina starosti, a najmanje kod odojčadi (1,1%) i sa 4 godine.

Tabela br.16 Stanje uhranjenosti dece uzrasta do 6 godina.

Uzrast dece	do 11 mes.		1 godina		2 godine		3 godine		4 godine		5 godina		6 godina	
Broj dece	470		513		512		514		540		561		520	
Pothranjena deca	5	1. 1 %	33	6.4 %	48	9.4 %	50	9.7 %	32	5.9 %	46	8.2 %	34	6.5 %
Gojazna deca		0. 0 %	11	2,1 %	9	1.8 %	11	2.1 %	11	2.0 %	9	1.6 %	8	1.5 %
Vrednosti Hb<11 gr./100 ml. u 6 mes. živ.	3 1	6. 6 %	27 1	52. 8%	22 9	44. 7%	20 1	39.1 %	19 3	35. 7%	16 7	29.8 %	21 6	41. 5%
Vrednosti Hb<11 gr./100 ml. u 2 god. živ.					11 0	21. 5%	98	19.1 %	54	10. 0%	54	9.6 %	64	12. 3%

- **Gojazne dece** ima najviše u uzrastu 1,3 i 4 godine, a najmanje kod dece uzrasta odojčeta i 6 i 5 godina (1,5 do 1,6%).
- **Deca od 6 meseci do 5 godina sa Hb<11gr./100ml** (Tabela 16.). Primećuje se porast broja malokrvne dece u 6. mesecu i 2 godini od 2000 god. do danas. Najviše malokrvnih je 52,8% kod dece rođene 2003. godine, zatim sa 2 i 3. godine starosti.

- **Kod osnovnoškolske dece** 1999. god. 21,2% bilo je loše uhranjeno, 2000. god. – 19,6%, 2001 – 14,2% (10,4% podhranjeno i 3,8% gojazno). 2002 godine – 5,1% su gojazna a 10% pothranjena. 2003. godine 4,6% su gojazna, a 14,4% neuhranjena.
- **Imunizacija u prvoj godini života** DTP i pošto vakcinom je na zavidnom nivou. (Tabela 17). 97 – 100% kao i imunizacija vakcinom MMR do 18 meseci života 98 – 99%. Osim 1999 i 2002. godine kada je bila nestašica vakcina. Nije bilo oboljevanja niti smrtnih slučajeva od ovih bolesti jer su i deca rođena u kućnim uslovima odmah adekvatno zbrinjavana. Iako je procenat vakcinisanih visok postoje porodice

(u većini su romske) koje odbijaju imunizaciju iz raznih ubeđenja, ili nisu vakcinisani zbog česte promene mesta boravka).

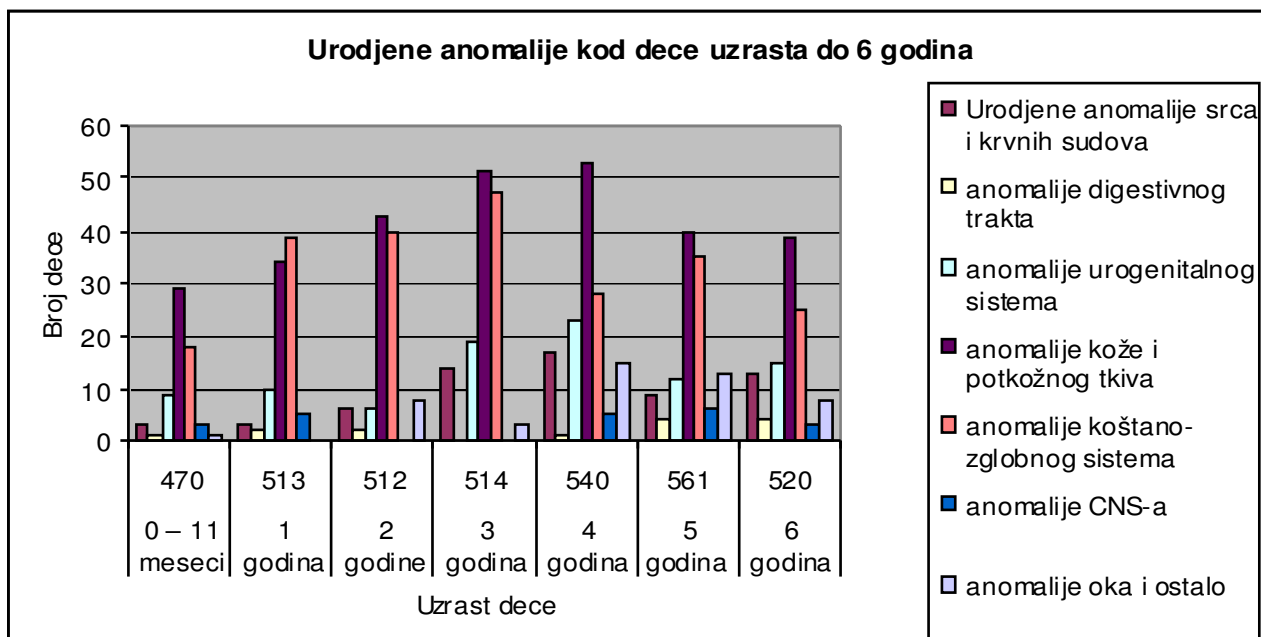
Tabelabr.17 Imunizacija dece u I godini DTP vakcinom i MMR vakcinom do navršenih 18 meseci.

O b u h v a t d e c e i m u n i z a c i j o m					
Godina istraživanja	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.
U prvoj godini života DTP vakcinom	97%	97%	98%	100%	98%
Do 18 meseci života MMR vakcinom	95% zbog nedostatka vakcine	98%	98%	92% zbog nedostatka vakcine	99%

- **Urođene anomalije kod dece uzrasta do 6 godina** (Tabela 18.) najčešće su na koži i koštanozglobnom sistemu, zatim na urogenitalnom, a slede srce i krvni sudovi i anomalije oka. Uočava se da su sve anomalije češće (u većem procentu) kod dece rođene 2000 i 2001 godine. Od 3630 predškolske dece, 21% ima neku urođenu anomaliju.

Tabela br.18. Urođene anomalije kod dece uzrasta do 6 godina.

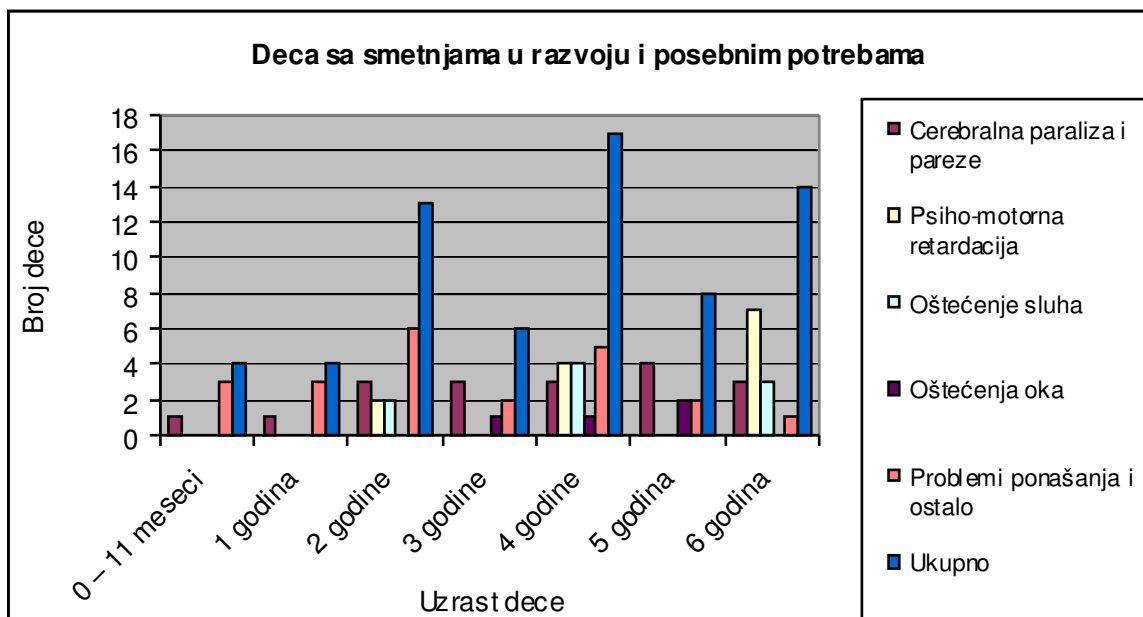
Uzrast dece		0 – 11 mese ci	1 godin a	2 godin e	3 godin a	4 godin a	5 godin a	6 godin a	Ukupn o
Broj dece		470	513	512	514	540	561	520	3630
Urođjen e anomalije	srca i krvnih sudova	3	3	6	14	17	9	13	64
	digestivnog trakta	1	2	2	-	1	4	4	14
	urogenitalnog sistema	9	10	6	19	23	12	15	94
	kože i potkožnog tkiva	29	34	43	51	53	40	39	289
	koštano-zglobnog sistema	18	39	40	47	28	35	25	232
	CNS-a	3	5	-	-	5	6	3	22
	oka i ostalo	1	-	8	3	15	13	8	48
	Ukupno:	64	93	105	134	142	119	107	764
%	13.6	18.1	20.5	26.1	26.3	21.2	20.6	21.0	

- **Smetnje u razvoju** od 3630-oro dece uzrasta do 6 godina ima 66-oro dece (1,8%)(ona su sa posebnim potrebama), od čega 18-oro sa cerebr. paralizom i parezama, a 22-oro ima probleme ponašanja, autizam i slično, dok je 13-oro sa psihomotornom retardacijom. (Tabela br. 19.)

Tabela br.19 Deca sa smetnjama u razvoju i posebnim potrebama

Uzrast dece		0 – 11 meseci	1 godina	2 godine	3 godine	4 godine	5 godina	6 godina	Ukupno
Broj dece		470	513	512	514	540	561	520	3630
Uzroci smetnji u razvoju	cerebralna paraliza i pareze	1	1	3	3	3	4	3	18
	psihomotorna retardacija	-	-	2	-	4	-	7	13
	oštećenje sluha	-	-	2	-	4	-	3	9
	oštećenja oka	-	-	-	1	1	2	-	4
	problemi ponašanja i ostalo	3	3	6	2	5	2	1	22
	Ukupno:	4	4	13	6	17	8	14	66
	%	0,8	0,8	2,5	1,2	3,1	1,4	2,7	1,8

- **Nepravilno držanje tela kod predškolske dece** (Tabela 20.) primećeno je već u 5 i 6 godini (njih 17 ili 1,5%), a deformitete grudnog koša ima skoro 1% dece, dok je sa deformitetima stopala 8,1% i to su mahom deca rođena 1999 – 2001 godine.

Tabela br.20 Nepravilno držanje tela kod dece uzrasta do 6 godina.

Uzrast dece	1 godina	2 godine	3 godine	4 godine	5 godina	6 godina	Ukupno
Broj dece	513	512	514	540	561	520	3160
Nepravilno držanje bez defor.	-	-	-	-	9	8	17
Sa deformitetom kičme	-	1	-	-	1	-	2
Sa deformitetom grud. koša	-	2	4	6	9	10	31
Sa deformitetom stopala	1	2	60	56	98	41	258
Ukupno:	1	5	64	62	117	59	308
%	0.2	1.0	12.5	11.5	20.9	11.3	9.7

- **Kod osnovnoškolske dece od 5174 sistematski obrađenih 13,5% ima nepravilno držanje tela bez deformiteta**, 4,15% ima deformitete kičme, 1,4% grudnog koša i 4,5% deformitete stopala. Prema uzrastu procenat deformiteta se povećava od trećeg a skoro udvostručuje u četvrtom i petom i sedmom i osmom razredu osnovne škole. (Tabela 21.).

Tabela br.21 Nepravilno držanje tela sa deformitetima kod dece osnovnoškolskog uzrasta

Uzrast dece	Broj učenika sistematski obradjenih	Nepravilno telesno držanje	Deformiteti kičmenog stuba	Deformiteti grudnog koša	Deformiteti stopala	Ukupno	%
I razred (1997.; I/II/1998.)	610	26	17	8	30	81	13,2
II razred (1996.g.)	634	56	7	7	16	86	13,5
III razred (1995.g.)	660	43	7	13	46	109	16,5
IV razred (1994.g.)	680	106	32	13	20	171	25,1
V razred (1993.g.)	597	111	33	9	45	198	33,1
VI razred (1992.g.)	665	95	28	6	14	143	21,5
VII razred (1991.g.)	662	133	37	13	38	221	33,3
VIII razred (1990.g.)	666	133	54	8	24	219	32,8
Ukupno :	5174	703	215	77	233	1228	23,7
% deformiteta osnovnoškolske dece :		13,5	4,15	1,4	4,5		

- **Učešće povređivanja u morbiditetu dece** od januara 2000 do novembra 2004. dato je po mesecima. Istraživanja pokazuju da su se predškolska deca najčešće povređivala u 7, 11, i 12 mesecu 2000 godine, a školska aprila i oktobra; 2001. godine – predškolska jula i avgusta a školska septembra i oktobra. (Tabela 22.). Najviše su se povređivala 2000. godine.

Tabela br.22 Učešće povređivanja predškolske i školske dece u morbiditetu od 2000 – 2004. god. po mesecima.

O p i s	Godina istraživanja									
	2000.		2001.		2002.		2003.		2004.	
	Uzrast		Uzrast		Uzrast		Uzrast		Uzrast	
	predšk.	škol.	predšk.	škol.	predšk.	škol.	predšk.	škol.	predšk.	škol.
Broj dece	4027	9369	3973	9283	3849	9254	3725	9915	3630	9118
Januar	22	23	21	30	10	39	10	38	13	35
Februar	14	39	15	50	12	40	3	40	12	47
Mart	15	39	23	31	21	50	11	39	10	56
April	29	106	28	55	29	65	25	59	24	77
Maj	40	61	39	44	30	35	22	59	23	79
Jun	15	79	36	49	9	80	33	73	19	78
Jul	68	62	54	62	21	73	46	53	42	89
Avgust	37	76	45	43	20	43	24	47	34	83
Septembar	30	46	29	70	23	68	32	54	20	60
Oktobar	26	94	36	73	12	105	13	77	22	81
Novembar	50	68	11	49	9	70	10	58	21	52
Decembar	64	29	10	35	7	35	9	52		
Ukupno :	410	722	347	591	203	703	238	649	240	737
Učešće - u ukup. MB % :	1,5	3,5	1,2	2,9	0,8	2,6	1,0	2,7		
Broj povreda po detetu %	10.2	7.7	8.7	6.4	5.3	7.6	6.4	6.5	6,6	8,1

- **Morbiditet od diareje** (Tabela 23.) bio je najmanji 2002 najveći 2003 – 237,8 na 1000 dece , a u ukupnom morbiditetu najveći 2003. godine 3,8% , a najmanji 2001 (3,1%) infektivnih diarea je bilo najčešće 2000 godine, kao i hospitalizovanih.

Tabela br.23 Morbiditet od diareje dece uzrasta do 7 godina.

O p i s	Godina istraživanja				
	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.
Broj dece do 7 god.	4027	3973	3849	3725	3630
Broj obolelih od diareje	928	859	763	886	936
Broj hospitalizovanih	108	60	102	101	70
Br. izolov. salmonela i šigela	15	9	10	8	4
Morbiditet (na 1000 dece)	230,4	216,2	198,2	237,8	
Učešće u morbiditetu %	3,3	3,1	3,2	3,8	

- **Broj hospitalizovanih od respiratornih infekcija dece** do sedam godina je najveći 2002. godine, a najmanji 2000. (tabela 24).

Tabela br.24 Morbiditet od respiratornih infekcija dece do 7 godina.

O p i s	Godina istraživanja				
	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.
Broj dece do 7 god.	4027	3973	3849	3725	3630
Broj obolelih	20025	20865	18278	16443	10858
Broj hospitalizovanih	48	46	106	79	61
Broj respirat. infekc. u toku godine po detetu	4,97	5,25	4,74	4,41	
Morbiditet (na 1000 dece)	4972,7	5251,7	4748,8	4414,2	
Učešće u ukupn. morbidit. % :	71,2	75,0	75,8	70,8	

- Dvonedeljno istraživanje od 156. 09. do 30. 09. 2004. godine (Tabela 25.) ukazuje da se predškolska deca češće javljaju sa **respiratornim infekcijama** početkom i krajem nedelje i da ih je brojčano više u uzrastu od prve do četvrte godine.

Tabela br.25 Oboljevanje dece uzrasta novorođenčeta do 5 godina za period 16.09.2004. god. – 30.09. 2004. god. od respiratornih infekcija.

Datum istraživanja	Uzrast ispitanika						Ukupno	Broj svih obolelih
	0 – 12 mes.	1 godina	2 godine	3 godine	4 godine	5 godina		
Petak, 17.09.,2004.god.	1	7	5	6	6	6	31	139
Subota, 18.09.2004.god.	4	2	3	2	2	1	14	52
Nedelja, 19.09.2004.god.	0	2	3	0	3	1	9	100
Ponedeljak, 20.09.2004.god.	3	7	3	8	3	6	30	151

Utorak, 21.09.2004.god.	2	7	10	5	3	8	35	153
Sreda, 22.09.2004.god.	4	8	10	2	8	5	36	147
Četvrtak, 23.09.2004.god.	5	5	3	2	0	5	20	127
Petak, 24.09.2004.god.	4	10	5	7	6	9	41	140
Subota, 25.09.2004.god.	3	7	3	3	4	1	21	70
Nedelja, 26.09.2004.god.	4	1	6	4	2	3	20	53
Ponedjeljak, 27.09.2004.god.	5	5	13	10	10	9	52	187
Utorak, 28.09.2004.god.	2	4	4	9	7	3	29	160
Sreda, 29.09.2004.god.	0	2	3	3	4	1	13	107
Četvrtak, 30.09.2004.god.	3	4	1	2	5	0	15	130
Ukupno :	41	72	65	65	66	63	372	1716
%	2.4	4.2	3.8	3.8	3.8	3.7	21.7	100.0

- Istraživanja u ovom periodu za diareju pokazuju da se predškolska deca češće javljaju sa problemima početkom nedelje, da su to mahom slučajevi na orahoj rehidraciji, a po uzrastu približno isti broj 1 - 5 godina. (Tabela 26.).

Tabela br. 26 Oboljevanje dece uzrasta od novorođenčeta do 5 godina za period 16-09- 2004- do 30. 09. 2004. god. od diareje sa oralnom rehidracijom i bez rehidracije.

Datum istraživanja	Uzrast ispitanika												Ukupno	Broj svih oboelih
	0 – 12 meseci		1 godina		2 godine		3 godine		4 godine		5 godina			
	sa oral. rehid.	bez oral. rehid.	sa oral. rehid.	bez oral. rehid.	sa oral. rehid.	bez oral. rehid.	sa oral. rehid.	bez oral. rehid.	sa oral. rehid.	bez oral. rehid.	sa oral. rehid.	bez oral. rehid.		
Petak, 17.09.2004.god.			3		2		3		2		1		11	139
Subota, 18.09.2004.god.							1						1	52
Nedelja, 19.09.2004.god.					1						1		2	100
Ponedjeljak, 20.09.2004.g.			2		1					1		1	5	151
Utorak, 21.09.2004.god.			1				1		1	1	1		5	153
Sreda, 22.09.2004.god.		1					1						2	147
Četvrtak, 23.09.2004.god.					1				1				2	127
Petak, 24.09.2004.god.					1				1				2	140

Subota, 25.09.2004.god.	1		1				2				1		5	70
Nedelja, 26.09.2004.god.					2				1				3	53
Ponedjeljak, 27.09.2004.g.				1			1				2		4	187
Utorak, 28.09.2004.god.				1		1			1		1		4	160
Sreda, 29.09.2004.god.						1						1	2	107
Četvrtak, 30.09.2004.god.				1					1				2	130
Ukupno :	1	1	7	3	8	2	9		8	2	7	2	50	1716

- Preškolska deca od crevnih parazita boluju sve ređe od 2000 do 2004. godine, te je i učešće u ukupnom morbiditetu srazmerno manje što se može i pripisati intenzivnijem zdravstveno vaspitnom radu na svim nivoima. (Tabela 27).

Tabela br.27 Učešće crevnih parazitoza u morbiditetu predškolske dece za period 2000 – 2004. god.

O p i s	Godina istraživanja				
	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.
Broj dece do 7 god.	4027	3973	3849	3725	3630
Broj obolelih	137	84	52	34	29
Morbiditet (na 1000 dece)	34,0	21,1	13,5	9,1	
Učešće u ukupnom morbiditetu % :	0,5%	0,3%	0,2%	0,1%	

- Deca rođena 1998 (14,6%) imaju astmu ili obstruktivni bronhitis, deca rođena 1999. godine (10,8%), 2000 (12,4%). (Tabela 28). U školskoj populaciji na 8256 dece prijavljeno je 90 sa astmom. Godišnje se hospitalizuje 5 - 16 dece sa astmom ili 1,4% do 3,5% svih hospitalizovanih. Ostala su na inhalacionoj terapiji u Dečjem dispanzeru ili u kućnim uslovima.

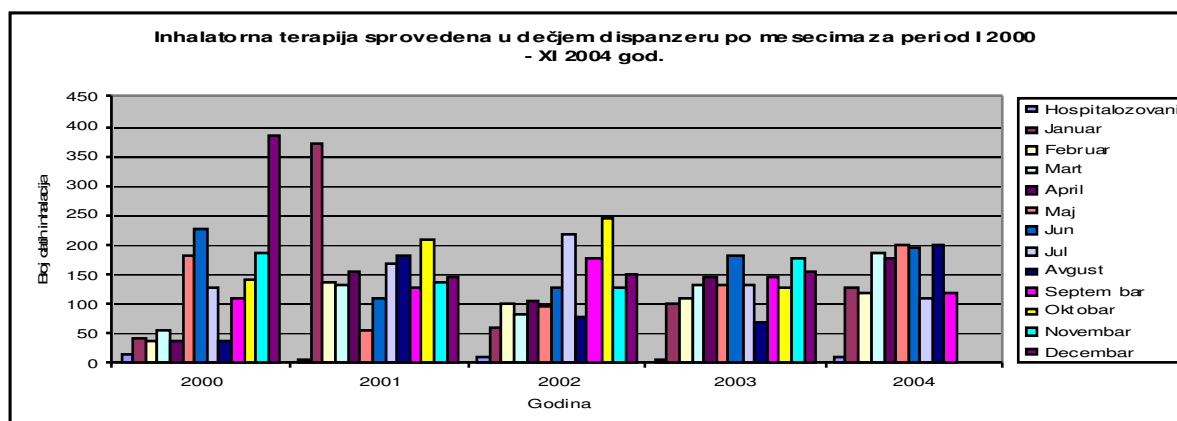
Tabela br.28 Morbiditet od astme i obstruktivnog bronhitisa kod dece uzrasta do 6 godina.

Uzrast dece	6 godina	5 godina	4 godine	3 gdine	2 godine	1 godina	0 – 12 meseci	Ukupno
Broj ispitanika	520	561	540	514	512	513	393	3553
Br. obolel. od Asthme	10	13	9	3	3	1	-	39
Br. obolel. od Bronchitis obstr. recid.	66	48	61	45	33	15	2	270
Ukupno :	76	61	70	48	36	16	2	309
Učešće u ukupnom morbiditetu % :								

Inhalatorna terapija. (Tabela 29).

Tabela br.29. Inhalatorna terapija sprovedena u dečjem dispanzeru po mesecima - za period 1-2000 do IX-2004. godine.

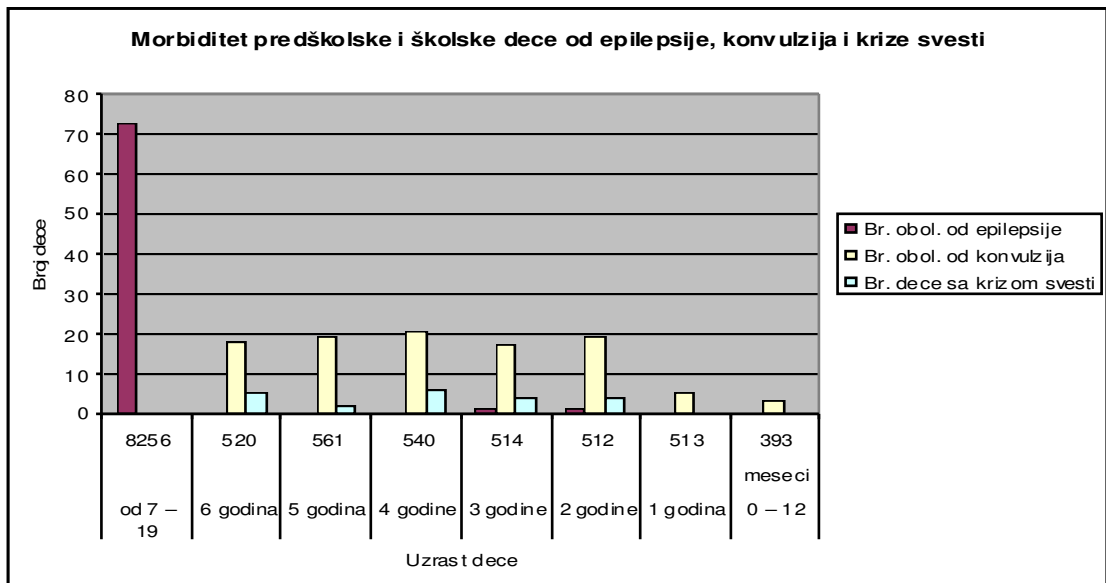
Godina istraživanja	Broj hospitalizovanih	Broj datih inhalacija po mesecima u dečjem dispanzeru												Uk.
		Jan	Feb	Mart	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec	
2000	16	44	38	55	38	180	225	129	38	107	140	185	385	
2001	5	371	137	130	153	54	111	167	184	128	210	136	145	
2002	12	58	99	84	104	94	128	220	76	175	246	129	149	
2003	6	102	110	130	146	131	183	134	66	145	129	176	154	
2004	8	129	121	187	177	198	194	110	200	120	119	146		

- **Učešće epilepsije u morbiditetu** 9 na 1000 školske dece ima epilepsiju, kao i dvoje predškolske dece, a pod terapijom je i 123 (3,4%) predškolske zbog konvulzija i kriza svesti. (Tabela 30).

Tabela br.30 Morbiditet predškolske i školske dece od epilepsije, konvulzije i krize svesti

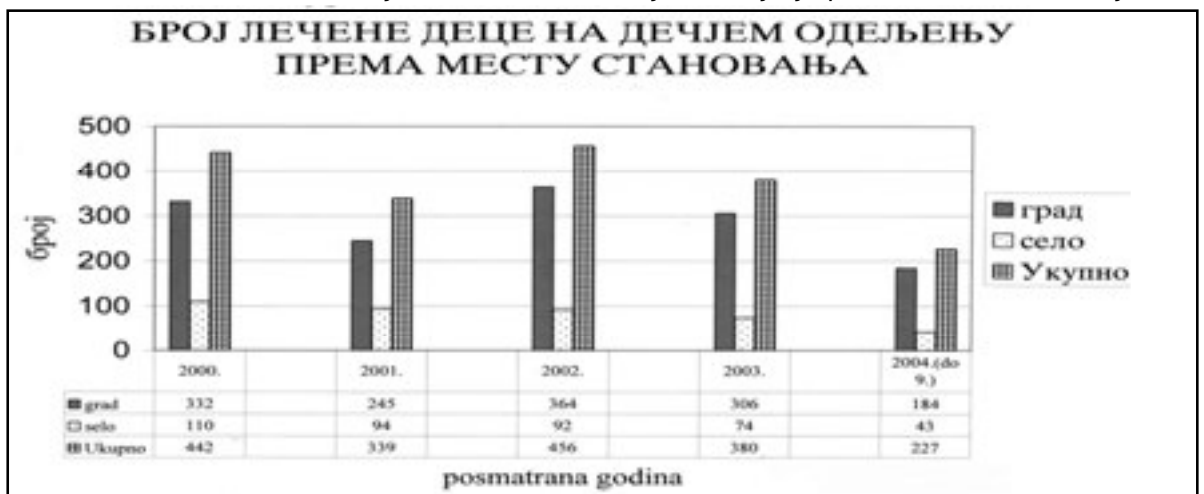
Uzrast dece	od 7 – 19 god.	6 godina	5 godina	4 godine	3 godine	2 godine	1 godina	0 – 12 meseci	Ukupno
Broj dece	8256	520	561	540	514	512	513	393	11809
Br. obol. od epil.	73				1	1			75
Br. obol. od konv		18	19	21	17	19	5	3	102
Br. dece sa krizom svesti		5	2	6	4	4			21
Ukupno:	8,8	23	21	27	22	24	5	3	125

➤ **Stopa hospitalizacije dece na Dečjem odeljenju Bolnice u Pirotu.**

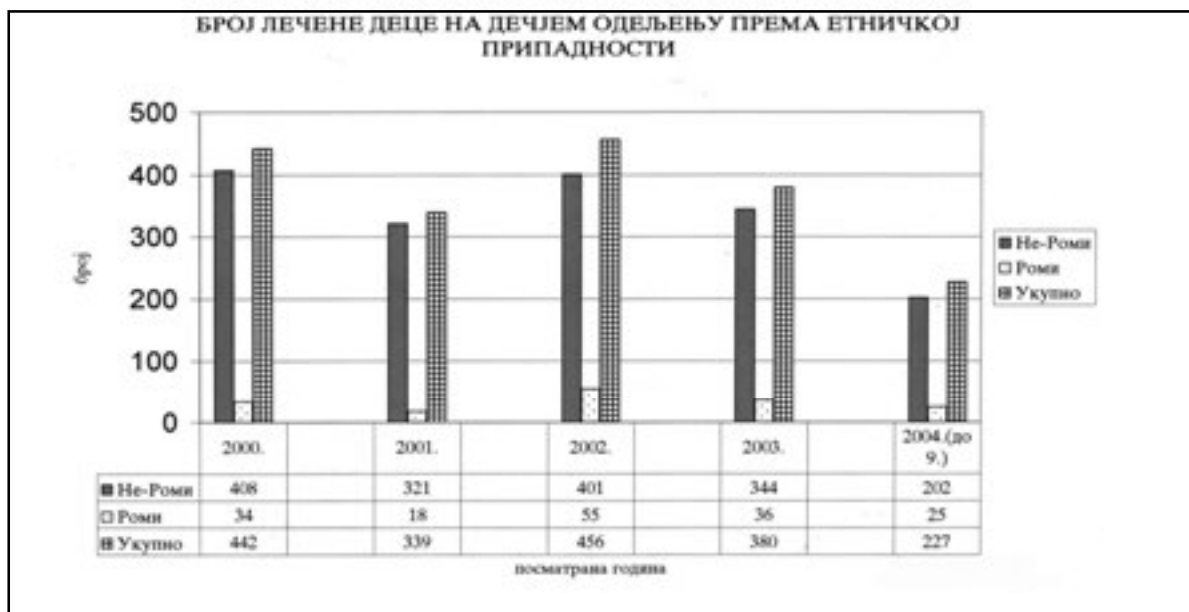
Prema mestu stanovanja 2000 je bilo 332 (75%) iz grada i 110 sa sela, 2001 – 245 (72%) iz grada i 94 iz sela, 2002 odnosno je 364 (79%) iz grada i 92 sa sela; 2003. godine 306 (80%) iz grada i 74 iz sela i ove godine do kraja septembra 184 iz grada i 43 sa sela. (Tabela 31).

Tabela. br.31. Broj lečene dece na Dečjem odeljenju prema mestu stanovanja

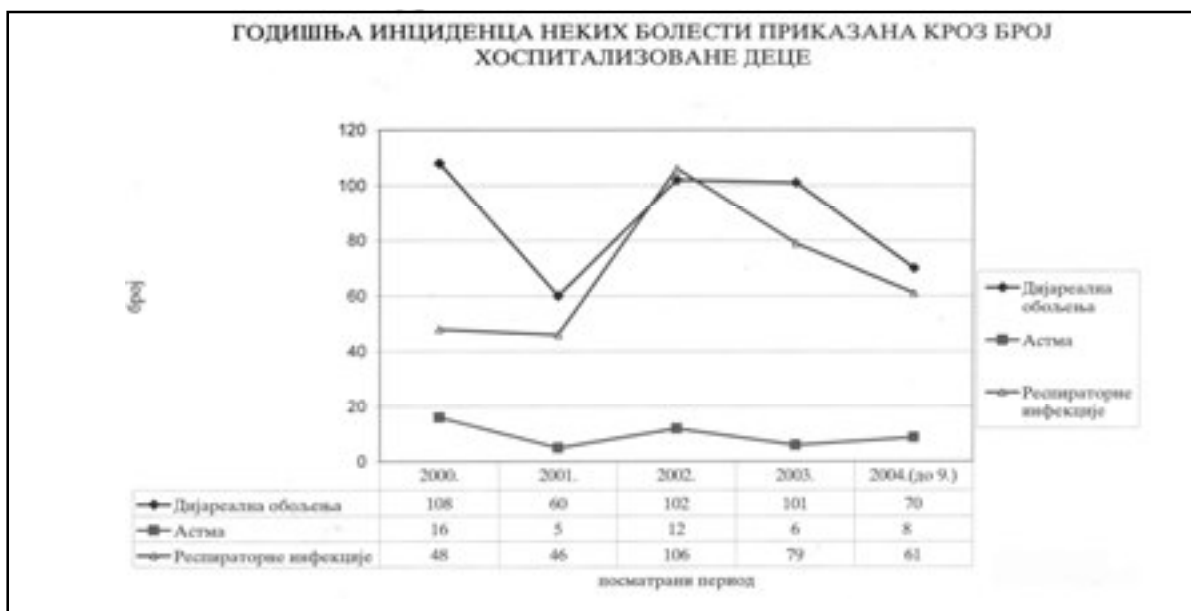
➤ **Broj lečene dece na odeljenju prema etničkoj pripadnosti.** Od ukupnog broja dece koja su se lečila na Dečjem odeljenju 34 (7,7%) je bilo romske dece 2000 god., 2001 – 18 (56%), 2002 – 55 (12%); 2003 – 36 (9,4) i do kraja septembra 2004 – 25 (11%). (Tabela 32).

Tabela br. 32. Broj lečene dece na Dečjem odeljenju prema etničkoj pripadnosti.

- **Godišnja incidenca nekih bolesti prikazana kroz broj hospitalizovane dece.** Najčešće su hospitalizovana deca sa diarehim oboljenjima oko 25% i respiratornim infekcijama. (Tabela 33.)

Tabelabr. 33. Godišnja incidenca nekih bolesti prikazana kroz broj hospitalizovane dece.

- **Zadovoljstvo korisnika zdravstvenim uslugama**, istraživanje je sprovedeno putem ankete za učenike i roditelje sa 18 odnosno 20 pitanja, a primedbe i predlozi putem intervjua i u neposrednim razgovorima u gradu i u šest okolnih sela, od kuće do kuće i sa decom u školama. Od 400 kompletno popunjenih anketa za roditelje 78% su bile majke, 78% su iz grada, 72% roditelja je zapošljeno, 60% imaju srednju školu, 10% osnovnu školu i 53% su osrednjeg materijalnog položaja, 5% izuzetno lošeg materijalnog položaja i 32% dobrog .

70% ima dva a 1,5% četiri i više deteta. 89% smatra da treba da postoji izabrani lekar, 90% čeka 10 – 30 min. na pregled i smatraju da ne čekaju dugo, da lekar ozbiljno shvata problem. 32% je veoma zadovoljno, 52% je prilično zadovoljno a 2% je nezadovoljno svojim pedijatrom. 65% je zadovoljno medicinskim sestrama u Dečjem dispanzeru.

- Od 490 anketiranih učenika 45% su muškarci, 55% devojčice. 57% živi u četvoročlanoj a 10% u šestočlanoj porodici, 76% ima samo jednog brata ili sestru. 50% njih posećuje lekara tri puta godišnje. 10% posećuje lekara više od šest puta. Za izabranog lekara je 84% dece i oni čekaju na pregled 10 – 30 min., ali smatraju da im je to vreme predugo, čak 80% njih smatra da ih pedijatar nije uvek ozbiljno shvatio, ali je 92% zadovoljno svojim lekarom a 71% i medicinskim sestrama.

ANALIZA SITUACIJE – TIM ZA MEDIJE

Tim za medije je uradio tri istraživanja.

1. Multimedijalna pismenost dece i mladih
2. Mediji i roditeljstvo
3. Mediji i obrazovanje

1. Multimedijalna pismenost dece i mladih

Ciljevi ovog istraživanja su:

- Uočavanje koliko su deca osposobljena za korišćenje različitih medija
- Uočavanje koji su mediji deci nedostupni
- Prepoznavanje koji mediji prijaju deci, a koji su im potpuno neinteresantni
- Saznati koji su im sadržaju interesantni i na koji način vole da ih vide ili čuju
- Saznati i šta je to što im se sviđa na medijima i zašto
- Saznati šta bi oni voleli da vide ili čuju što do sada nisu imali prilike

Zadaci ovog istraživanja:

- Na osnovu utvrđene situacije na terenu postoji mogućnost da neki mediji, za koji postoji veće interesovanje, a nedostupni su deci da im se približe
- Postoji velika mogućnost da se deluje na lokalne medije elektronske i štampane da sadržaje za decu i mlade prilagode njihovim potrebama i interesovanjima na način koji su njima prijatni i koji su njima interesantni
- Pokazatelji ovog istraživanja mogu dati osnovne smernice za kreiranje određenih emisija za decu i mlade koja će biti edukativna, zanimljiva i baviti se svim značajnim pitanjima vezanim za decu i mlade.

U cilju dobijanja što preciznijih podataka na ovu temu urađena su četiri participativna istraživanja sa različitim starosnim grupama.

Ciljna grupa za ovo istraživanje bila su deca:

1. uzrasta od 5 i 6 godina
2. mlađeg osnovnoškolskog uzrasta
3. starijeg osnovnoškolskog uzrasta
4. srednoškolskog uzrasta.

Istraživanje za ciljnu grupu deca 5 i 6 godina

Tehnika koja je korišćena: fokus grupa i matriks

Istraživanje je sprovedeno u Predškolskoj ustanovi Neven.

Fokus grupu su činili: 4 dečaka i 4 devojčice uzrasta 5 godina i 4 dečaka i 4 devojčice uzrasta 6 godina. Deca su bila iz porodica čiji su roditelji različitog obrazovnog nivoa i različitog socio-ekonomskog statusa.

Fascilitator je dao objašnjenje za igru - matriks metoda. Napravljena je tabela u kojoj se nalaze ponuđeni mediji: tv, radio, biblioteka, dečje novine – časopisi, pozorište, bioskop, računar.

Deca su se izjašnjavala za omiljene medije putem smajlića.

Nakon toga svaki učesnik fokus grupe su crtali šta najviše vole da gledaju i ono što mrze da vide. Fascilitator je sa svakim učesnikom razgovarao na osnovu crteža.

Analiza dobijenih rezultata:

Ovo istraživanje je pokazalo da deca ovog uzrasta najviše vole da gledaju televiziju, zatim da slušaju radio i na trećem mestu je računar. Najviše koriste računare igrajući video igrice i načešće gledaju televiziju. Biblioteku, časopise i pozorište ne primećuju, odnosno ne interesuje ih ništa što ima veze sa ovom vrstom medija, što je i razumljivo jer deca tog uzrasta ne znaju da čitaju, a pozorišne predstave za decu u Pirotu se vrlo retko prikazuju te su ovakvi odgovori i bili očekivani. Od šesnestoro dece u fokus grupi dvanaestoro je nacrtalo televizore, a samo četvoro računare. Ako to pogledamo sa strane polne zastupljenosti može se reći da jednak broj dečaka i devojčica se opredelilo za računar (2 dečaka i 2 devojčice). Deca koja su se opredelila da crtežom predstave svoj kompjuter, u razgovoru zašto je njima kompjuter toliko važan odgovarali su zbog igrice, crtanih filmova koje mogu gledati kad god požele i kvizova. Kada su u pitanju oni koji su se opredelili za televizor, može se reći da su crtani filmovi najmiljeniji, njih najviše vole da gledaju ili igrane filmove sa likom neke životinje, najčešće psa. Vole da gledaju dečje emisije, tamo gde se pojavljuju deca i gde oni o nečemu govore. Ono što se u ovoj fokus grupi izdvojilo da ne vole su filmovi koji imaju elemente horora, nasilja, nešto što ih plaši. Nisu zainteresovani, čak mrze da gledaju vesti, dnevnik, kad neko odrastao govori dugo, ne vole sportske emisije ne vole serije.

Ono što posebno zanimljivo izdvojili su: Pokrmoni, Crni šešir, Fore i fazoni, 101 dalmatinac, Patak Dača, Tom i Džeri, Sunder Bob, Uspavana lepotica, Snežana i 7 patuljaka, Crni gruja, Grand šou gledaju sa mamom, filmove o Tarzanu, Spajder men....

Svi ovi odgovori naveli su nas na novi put ka istraživanju a to je šta se zaista ovoj deci nudi od tv programa i koliko je vreme emitovanih emisija za ovaj uzrast prilagođen dnevnom ritmu ove dece. Naravno da ćemo podrobnije informacije imati već u narednim koracima u sačinjavanju Lokalnog plana akcije za decu.

Istraživanje za ciljnu grupu – deca mlađeg osnovnoškolskog uzrasta

Tehnika koja je korišćena: kamenčići i ribe

Istraživanje je sprovedeno u OŠ «Dušan Radović» u Pirotu.

Fokus grupu su činila deca: 4 dečaka i 4 devojčice drugog razreda i 4 dečaka i 4 devojčice 3 razreda. Deca su bila iz porodica čiji su roditelji različitog obrazovnog nivoa i različitog socio-ekonomskog statusa, a deca imaju različit uspeh u školi.

Fascilitator je dao uvodna objašnjenja kako će se igra sprovesti i napomenuo da ribe predstavljaju šta to oni vole i šta im prija a kamenčići adržaje ili medije koji im ne prijaju i ne sviđaju im se. Uzavisnosti od toga koliko nešto vole a koliko ne povezano je sa veličinom riba ili kamenčića.

Analiza dobijenih rezultata:

Generalno deca najviše vole da gledaju crtane filmove i emisije o prirodi i pojavama koje ih okružuju, ali osmišljene na zanimljiv način, primeren njihovom uzrastu. Najviše mrze kada su na televiziji vesti, dnevnik i emisije u kojima se govori o politici.

Deca drugog razreda

U najveće ribice a to znači da najviše vole upisivala su imena crtanih filmova (najčešće Pokemon, Tom i Džeri, Miki Maus) Omiljena emisija je Fore i fazoni.

U ribicama srednje veličine što znači da su za ove sadržaje deca manje zainteresovana ali da ih vole uglavnom su upisivala filmove za decu reklame, Pokemon crtane filmove (Duško Dugouško) i latinoameričku seriju Rubi.

Ono što najmanje vole upisivali su u najmanje ribice i tu su se uglavnom našli sledeći sadržaju: fudbal, zatim košarka, serije, film bajke (Snežana i sedam patuljaka) i mali oglasi.

Ortani filmovi i filmovi za decu vole da gledaju podjednako i dečaci i devojčice. Latinoameričke serije više gledaju devojčice dok sport više dečaci.

U najveće kamenčiće, kao ono što ima najviše smeta , deca su najčešće upisivala Dnevnik, Vesti – čak nekih 80% fokus grupe), zatim reklame i «Turbo šlang» (TV šop).

U srednje kamenčiće ubeležili su reklame i male oglase opet nekig 80%, a zatim emisiju Fore i fazone.

Najmanje im smetaju serije, vesti, mali oglasi i bajke i ako ih ne vole.

I dečaci i devojčice podjednako «mrže» informativne emisije, dok serije više smetaju dečacima nego devojčicama.

Deca trećeg razreda

Ovaj uzrest je već mogao da da više različitih odgovora.

U najveće ribice upisivali su najčešće crtane filmove (Pokemon, Kvazimodo), zatim avanturističke filmove (Gospodar prstenova), seriju «Rubi», kao i poučne i zanimljive serije (o prirodi i životinjama) i fudbal.

Srednje ribica- kao nešto što vole ali ne naročito izdvojili su: Najčešće latinoamerike serije, zatim emisije o prirodi, dečje emisije, crtani i serije koje «nisu sramotne».

Najmanje ribice – kao nešto što najmanje vole: najčešće fudbal, zatim filmovi, crtani i «sramotne serije».

U najveće kamenčiće deca trećeg razreda upisala su Vesti, emisije u kojima ima nasilja, zatim reklame, fudbal, «dosadnu muziku» i «ružno na TV- u» (krv i nasilje).

Srednji kamenčići: Vesti, emisije o politici, muzika «mrzim kad tata pustu muziku», košarka.

U najmanjim kamenčići su ubeležavali: «glupi i dosadni crtani film» reklame odbojka i škola.

Ono što bi voleli da gledaju ali na televiziji nedostaje deca su navela:

Drugi razred: Bajke (Pepeljuga, Uspavana lepotica, Snežana i sedam patuljaka, Orvenkapa), Penderi, Nindža kornjača, «crtani filmo nilskim konjima» i «dečju emisiju o prirodi».

Treći razred: Strane crtane serije, priče o automobilima, elektronici, svemiru i prirodi, uveče – priče za laku noć, crtani «Lulu», «nedostaje mi sve samo ružno ne», Kvizovi sa smehom, Istraživači, opis prirode, emisiju o životinjama, «da se uvede jedna vrsta sporta kojom se bave samo deca».

Istraživanje za ciljnu grupu – deca starijeg osnovnoškolskog uzrasta

Tahnika koja je korišćena: dijagram toka.

Istraživanje je srovedeno u OŠ « Dušan Radović» u Pirotu

Fokus grupu su činila deca sedmog razreda i to 4 dečaka i 4 devojčice sedmog razreda. Učesnici fokus grupe su deca čiji roditelji različitog obrazovnog nivoa i različitog socio-ekonomskog statusa, deca imaju različit uspeh u školi i različitih interesovanja.

Fascilitator je putem dijagrama toka nastojao da pitanjima sazna koje medije koriste, šta ne koriste i zašto, šta bi voleli da vide, šta im je potrebno približiti, na koji način bi se oni uključivali u rad nekih medija. Neka pitanja su se menjala jer je tok razgovora usmeravan na osnovu njihovih odgovora.

Analiza dobijenih rezultata:

Stariji učenici osnovne škole uglavnom vole da gledaju televiziju. Koriste i internet ali uglavnom da bi se informisali o rezultatima u sportskim susretima i dopisivanje. Na televiziji najčešće gledaju filmove,

utakmice, serije i kvizove. Kada biraju film nije važan žanr i nije važno da li je mžnamenjen njihovom uzrastu ili ne. Emisije koje vole da gledaju su emisije koje imaju nekih dodirnih tačaka sa školskim sadržajima ili emisije o mladima i njihovim problemima. Na televiziji ne vole serije, informativni programce i političke emisije, i reklame. Smatraju da ih se to netiče i zato ih ne interesuje. Voleli bi da vide muzičke emisije različitih žanra ali sa napomenom da bi klasičnu muziku voleli da čuju i vide sa komentarama. Zanimljiva bi im bila emisija iz književnosti ali predstavljanje da je zanimljivo i kratko. Voleli bi više da se informišu o svom odrastanju i sazrevanju putem medija. Nisu sigurni da li bi voleli da učestvuju u izradi emisija. Uslov da bi učestvovali je da tačno znaju kakva je tema, jer ako je tema «škakljiva» onda bi odustali. Uglavnom mogli bi javno da iznesu neki svoj stav ali ne bi voleli da govore o sebi. Vole da gledaju Magazin In, Liga šampiona u fudbalu. Vole da gledaju B92. od štampanih medija najviše kupuju Bravo, Sport, Girl.

Ono što je karakteristično za ovu grupu je to što oni sami nisu mogli da kažu koje bi sadržaje i kako «upakovane» želeli da vide. Ovo može da se objasni činjenicom da su u ranoj fazi puberteta kada su više okrenuti vršnjacima i nemaju dovoljno iskustva i formirane stavove na određene teme. Ova grupa pokazuje prelaz iz doba detinjstva u doba rane mladosti, kad su osobe prilično zbunjene.

Istraživanje za ciljnu grupu – deca srednjoškolskog uzrasta

Tehnika koja je korišćena: dijagram toka.

Istraživanje je sprovedeno u Tehnika škola u Pirotu

Fokus grupu su činila deca drugog razreda srednje škole i to 4 dečaka i 4 devojčice sedmog razreda. Učesnici fokus grupe su deca čiji roditelji različitog obrazovnog nivoa i različitog socio-ekonomskog statusa, deca imaju različit uspeh u školi i različitog interesovanja

Fascilitator je putem dijagrama toka nastojao da pitanjima sazna koje medije koriste, šta ne koriste i zašto, šta bi voleli da vide, šta im je potrebno približiti, na koji način bi se oni uključivali u rad nekih medija. Neka pitanja su se menjala jer je tok razgovora usmeravan na osnovu njihovih odgovora.

Analiza dobijenih rezultata:

Ova populacija mladih ljudi uglavnom voli da gleda televiziju ali vole i koriste internet. Radio je mediji koji ima najmanje pažnje i uglavnom ga slušaju zbog muzike, ne vole kad se čuje mnogo priče. Što se tiče interneta i njegovog korišćenja, uglavnom su ga koristili oni čiji je prijem televizijskog signala loš. Ono što ih najviše interesuje na internetu, to je dobijanje informacija o sportu ili o horoskopu. Na televiziji najviše vole da gledaju dobre filmove i dobre i nove dokumentarne emisije na različite teme, zabavne emisije, serije, sportske emisije ali uočavaju da na televiziji ima malo sadržaja koji se bave problemima mladih ili uopšte emisije koje su namenjene baš tom njihovom uzrastu. Naveli su da iako nemaju pravo političkog glasa vole da pogledaju emisiju otvoreni studio i prate politička izlaganja. Najviše gledaju B 92, BK – televiziju i PINK - televiziju, što se tiče lokalnih medija najviše gledaju Televiziju Piroć. Izdvojili su emisije: Klopka, 48 sati svadba, Ekspirijum, Glamurama, Mile protiv tranzicije, Asovi sivljine, Sportsko srce. Što se tiče štampanog medija uglavnom «konzumiraju» štampu koja je namenjena njihovom uzrastu: Bravo, Cool Girl, Girl, ali i Blic, Sport, Skandal, Večernje novosti, Lisa, Horoskop.

Kada su u pitanju lokalni mediji uglavnom su svi rekli da gledaju TV Piroć i to najviše ih je zanimaju kratke lokalne vesti, a izdvojili su i Limijerov izlog (emisija o filmovima), Subotažu (o muzici), Sportska planeta, Sportsko srce, utakmice domaćih timova, Hronika Piroć na dlanu. Prate i P1 kanal i to emisiju o filmovima, Tragovi prošlosti, snimak Školarijade, Crno . belo, Dan u okrugu – kao informativnu emisiju. Retko ko od njih gleda TV Tanuki i ako gleda, gleda samo film, lokalni sport i politiku. Lokalni sport i politiku vole ali u vrlo kratkoj formi da vide na svim gradskim televizijama.

Njihovi predlozi su: da filmovi počnu u 21 sat jer bi mogli i da spavaju, dodali bi emisiju o staroj muzici i svih muzičkih žanrova, emisija sa SMS glasanjem, emisije o tehnici (kompjuterima), filmovi i serije dobre produkcije, snimljeni materijal muzičkih dešavanja tokom vikenda i emitovanje tokom nedelje, da postoje emisije koje bi se više bavile problemima mladih (pričalo bi se o školi, mestima za izlaske, modi i muzici), da svake večeri bude emitovan dobar film, da postoje lokalna varijanta TV Pinka – City (sa gostima – mladi ljudi iz grada, talenti), više naučno – popularnih emisija, veći broj emisija o mladim ljudima (tame: sida, bolesti zavisnosti, prostitucija, prava dece i omladine...), emisije

o mestima ta izlazak kako u toku večeri tako i tokom dana , izlete. Predlog je da emisije o mladima rade mlađi voditelji, vršnjaci - srednjoškcolci.

Oni bi voleli da mogu da urade neke emisije za svoje vršnjake i to bi izgledalo ovako: koristili bi naprednu tehnobgiju i kao temu i kao pomoć u emisiji, muzičke emisije u kojima bi se predstavljala po jedna muzička grupa, koja bi svirala uživo, radile bi se ankete po školama na razne teme i o rezultatima bi se govorilo u emisiji, tematske emisije (mladi i njihovi problemi, alkohol, droga, škola) – emisije bi radili učenici koji bi ugostili stručnjaka koji bi davao kratke komentare, emisije gde bi se gledaoci anonimno uključivali i razgovarali o problemu - a najbolje delove emisije više puta emitovali, emisije kolažnog tipa – kao najpogodniji mediji ta ovakve programe, priče o vikend izlascima, emisije gde bi se uključivali i osnovno školci, razgovori sa izbacivačima iz kafića, šta se dešava na žurkama, generacijski jaz i komunikacija učenik – profesor, učenik – roditelj, emotivni problemi, izdvajanje negativnih primera koji se mogu videti na televiziji.

Ono što su posebno izdvojili kao negativno i nešto što treba menjati to su na lokalnim medijima Pi kanal stari crtani filmovi. Inače smeta im prenos suđenja iz Haga, , previše i prečesto ima reklama i vesti, latinoameričke serije,, narodni pevači, politika i preduge vesti, mnogo puta reprizirani filmovi, prenos zasedanja Skupštine na Trećem kanalu, bezidejni intervjui, loše reklame, gost u studiji koji dugo razgovaraju, kaubojski filmovi.

Procena je da mladi više cene državne, veće mediske kuće nego loklne tv stanice.

Svi su se složili da ih do sada niko nije pitao ništa o tome i da bi oni vrlo rado sami se uključili u rad i pomogli da mladi više vreme na dobiju na medijima i to na način koji je njima blizak i razumljiv.

2. Mediji i roditeljstvo

Ciljevi ovog istraživanja su:

- Saznati koji mediji najviše pomažu roditeljima u vaspitanju svoje dece
- Saznati koliko prate emisije za roditelje
- Uočiti šta im to donosi štetu u vaspitavanju i uopšte u roditeljstvu
- Saznati gde bi voleli da dobijaju više unformacija o roditeljstvu i pravilnom formiranju detetove ličnosti
- Uočiti na koji bi način voleli da stiču nova znanja na ovu temu
- dobiti podatak koliko su sami roditelji spremni da pomognu sebi kako bi bili bolji roditelji svojoj deci

Zadaci ovog istraživanja su:

- Nakon prikupljanja podataka moći će da se od zavisnosti afiniteta roditelja pravilno plasiraju informacije važne za roditeljstvo koje će sigurno imati više efekta
- Moći roditelji direktno da učestvuju u nekim aktivnostima koji će sami, kroz istraživanje, izdvojiti da im pričaju i tako otkriti još mnogo nedoumica s kojima se roditelji svakodnevno susreću kada su u pitanju vaspitni postupci ili neke druge teme
- Putem različitih projekata moći će da se pomogne roditeljima u roditeljstvu a sve na opštu dobrobit dece.

Ciljnu grupu činili su roditelji dece različitog uzrasta, različite polne strukture, različitog obrazovnog, socio-ekonomskog nivoa. (Roditelji dece predškolskog uzrasta – 25 majki i 25 očeva; roditelji dece mlađeg osnovnoškolskog uzrasta – 25 majki i 25 očeva; roditelji dece starijeg osnovnoškolskog uzrasta – 25 majki i 25 očeva; roditelji dece srednjoškolskog uzrasta – 25 majki i 25 očeva)

Istraživanje za ciljnu grupu roditelji

Tehnika koja je korišćena: upitnik zatvorenog tipa

Upitnik su popunjavali roditelji dece u predškolskoj ustanovi Neven, OŠ «Vuk Karadžić» i Tehničkoj školi u Protu.

Analiza dobijenih rezultata:

Ovo istraživanje je pokazalo da roditelji misle da im mediji samo delimično pomažu u roditeljstvu bilo da se radi o elektronskim ili štampanim medijima. Roditeljima najviše odgovara da informacije o roditeljstvu dobijaju putem tv emisija, časopisa, knjiga i radija. najveći broj roditelja misli da RTS Beograd 1, BK televizija i RTS Beograd 2 daju najveći doprinos roditeljstvu. Što se lokalnih medija tiče roditelji su najveće poverenje dali TV Pirot i Pi kanalu. Roditelji smatraju da bi njihovom detetu najpotrebnije emisije tematski rađene, kolažnog tipa i filmovi sa temama iz svakodnevnog života dece. ono što najviše smeta dobrom roditeljstvu su filmovi u kojima ima nasilja, emisije neprimerenog sadržaja emirovane u neprilagođeno vreme i mogućnost da se časopisi neprilagođenih sadržaja mogu kupiti svuda bez ograničenja za decu. U službi roditeljstva roditelji koriste u najvećem broju časopise, brošure i novine. Roditelji bi najviše voleli da se o pravilnom roditeljstvu informišu putem TV emisija, štampanog materijala i specijalizovanih časopisa za decu. Svaki roditelj očekuje da informacije o roditeljstvu dobije u nekoj od institucija koja se bavi poslom vaspitanja i obrazovanja njegovog deteta. Roditeljima su najpotrebnija znanja iz oblasti vaspitanja, obrazovanja i zdravstva. Po mišljenju velike većine roditelja oni bi učestvovali u radu organizacije za roditelje, u usnivanju i izdavanju časopisa za roditelje i tribinama.